

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การนำเสนอข้อมูลในบทนี้จะเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ การกระจายแบบร้อยละ โดยการใช้แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย การมีส่วนร่วม และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชน ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและแกนนำชุมชน อาสาสมัครชุมชน ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมูลฝอยมูลฝอยในชุมชน ซึ่งผลการวิจัยผู้วิจัยจะนำเสนอด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 การจัดการและความสำเร็จในการจัดการมูลฝอยของชุมชนตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ตำบลดอนแก้วเดิมเป็นตำบลที่อยู่ในเขตของตำบลแม่สา ต่อมาปี พ.ศ. 2474 ได้แยกออกมาตั้งเป็นตำบลดอนแก้ว ตำบลดอนแก้วก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2410 โดยใช้บ้านดอนแก้วเป็นหมู่บ้านหลัก เหตุที่ชื่อ "ดอนแก้ว" เพราะเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนที่ดินที่เป็นเนินสูงกว่าหมู่บ้านอื่น และเพื่อเป็นสิริมงคล ซึ่งแต่โบราณถือว่า แก้ว แหวน เงินทอง เป็นสิ่งที่ดีงาม จึงต่อท้ายเป็น "ดอนแก้ว" ซึ่งแปลว่า ที่ดีงาม จึงเรียกกันต่อๆ มาจนถึงปัจจุบันนี้

ชาวบ้านนับถือส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 5 วัด เป็นตำบลที่เก่าแก่มากและมีวัดที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์อยู่หลายวัดและในแต่ละวัดก็จะมีของเก่าซึ่งแสดงว่าเป็นตำบลเก่าแก่ และมีนับถือศาสนาคริสต์ และอิสลามบางส่วน ชุมชนมีการนับถือวัฒนธรรมประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมมีการเลี้ยงศาลเจ้าเมือง เลี้ยงผีปู่ย่า สะเดาะเคราะห์ และมีความเชื่อด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

ตำบลดอนแก้วตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอแมริม อาณาเขตติดต่อกับศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบด้านตะวันออกจดแม่น้ำปิง ด้านตะวันตกติดต่อกุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย มีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 34,953 ตรม. เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยของราษฎรหรือเขตชุมชน 1 ใน 4 ของพื้นที่ทั้งหมด คือ พื้นที่ทางฝั่งขวาของถนนเชียงใหม่ - ผาง (ด้านตะวันออก) สำหรับพื้นที่ที่เหลือ 3 ใน 4 ส่วนของพื้นที่ทั้งหมด

ตำบลดอนแก้วตั้งอยู่บนถนนสายเชียงใหม่-แมริม ห่างจากที่ตั้งศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่เพียง 4 กิโลเมตร มีหมู่บ้านในเขตการปกครองจำนวน 10 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 13,557 คน เป็นชาย 7,233 คน หญิง 6,324 คน จำนวนครัวเรือน 4,932 ครัวเรือน อาชีพของชาวชุมชนส่วนใหญ่ คือ รับจ้าง ค้าขาย และรับราชการ ชาวชุมชนมีความหลากหลายเนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ กล่าวคือมีชุมชนบ้านจัดสรร ชุมชนโรงพยาบาลนครพิงค์ ชุมชนบ้านพักเด็กชายเชียงใหม่ ชุมชนกองพันทหาร และชุมชนดั้งเดิม เนื่องจากความหลากหลายของชุมชนและอยู่ใกล้เมืองจึงส่งผลให้มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ทั้งจากการเข้ามาทำงานผ่านไปมาเพื่อทำธุระ และตั้งถิ่นฐานอาศัยในตำบลดอนแก้ว ซึ่งบุคคลบางกลุ่ม บางหน่วยงานประชาชนทั่วไปที่ยังขาดจิตสำนึกและวินัยในการรักษาความสะอาด ทิ้งมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลเรี่ยราดไม่เป็นที่เป็นทางไม่เป็นเวลา และในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ทำลายภูมิทัศน์ ทำความสกปรก จึงส่งผลกระทบต่อทำให้ตำบลดอนแก้วประสบวิกฤตปัญหาการเก็บขนมูลฝอยและกำจัดมูลฝอย รวมถึงต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างบริษัทเอกชนเข้ามาช่วยจัดเก็บและขนมูลฝอยไปทิ้งนอกพื้นที่อยู่อาศัย

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือ เพศหญิง จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 66.3 เนื่องจากเพศหญิงให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรเก็บข้อมูล และมีหน้าที่ในครัวเรือนมากกว่าผู้ชาย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8 เนื่องจากช่วงเวลาที่ทำการเก็บข้อมูลเป็นเวลาในกลุ่มตัวอย่างอายุ 20 – 40 ปี ต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้พบกลุ่มคนสูงอายุเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดที่ระดับประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 46.3 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอายุ 41 – 50 ปี โดยจัดว่าเป็นกลุ่มคนสูงอายุที่ในอดีตมีการศึกษาภาคบังคับสูงสุดกำหนดไว้ที่ระดับประถมศึกษาเท่านั้น และส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 เนื่องจากตำบลดอนแก้วอยู่ไม่ห่างจากตัวเมืองกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะออกไปประกอบอาชีพรับจ้างในตัวเมือง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะมีรายได้ต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1

ตารางที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	96	33.7
หญิง	189	66.3
รวม	285	100.0
อายุ		
20 – 30 ปี	19	6.7
31 – 40 ปี	66	23.2
41 – 50 ปี	105	36.8
51 – 60 ปี	75	26.3
61 ปีขึ้นไป	20	7.0
รวม	285	100.0
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	7	2.5
ประถมศึกษาตอนต้น	132	46.3
ประถมศึกษาตอนปลาย	33	11.6
มัธยมศึกษาตอนต้น	17	6.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	19	6.7
อนุปริญญา	22	7.7
ปริญญาตรี	46	16.1
สูงกว่าปริญญาตรี	9	3.2
รวม	285	100.0
อาชีพ		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	18	6.3
รับราชการ	47	16.5
เกษตรกรรม	64	22.5
รับจ้าง	96	33.7

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
ค้าขาย	41	14.4
อื่น ๆ ....แม่บ้าน....	19	6.7
รวม	285	100.0
รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	17	6.0
5,001-10,000 บาท	160	56.1
10,001-20,000 บาท	59	20.7
20,001-30,000 บาท	38	13.3
30,001-40,000 บาท	9	3.2
40,001 ขึ้นไป	2	0.7
รวม	285	100.0

ตารางที่ 3 ความเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหามูลฝอยของตำบลดอนแก้ว

ความเห็นของประชาชนเกี่ยวกับ ปัญหามูลฝอยตำบลดอนแก้ว	จำนวน	ร้อยละ
ยังไม่มีปัญหา	15	5.3
มีปัญหาเล็กน้อยแต่แก้ไขได้	74	27.0
มีปัญหาปานกลาง	166	58.2
มีปัญหาต้องการแก้ไขเร่งด่วน	27	9.5
อื่น ๆ โปรดระบุ		
รวม	285	100.0

จากตารางที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับปัญหามูลฝอยของตำบลดอนแก้วมีปัญหาปานกลาง จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 58.2 รองลงมาคือมีปัญหาเล็กน้อยแต่แก้ไขได้ จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 มีปัญหาต้องการแก้ไข

เร่งด่วน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 และยังไม่มีปัญหา จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ตามลำดับ เนื่องจากตำบลดอนแก้วเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของชุมชนทั้งชุมชนเดิมและชุมชนใหม่ และอยู่ใกล้เมือง จึงส่งผลให้มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นเมื่อประชากรเพิ่มขึ้นปัญหาที่ตามมาคือปริมาณมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งปริมาณมูลฝอยของตำบลดอนแก้วจากความเห็นของประชาชนมีปัญหาเล็กน้อยถึงปานกลาง และชุมชนสามารถแก้ไขได้

4.1.1 การจัดการมูลฝอยของชุมชน

จากการวิจัยพบว่า การจัดการมูลฝอยของชุมชนตำบลดอนแก้วให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participation learning concept) และการติดตามประเมินผลด้วยตนเอง (Self – Monitoring and Evaluation) ซึ่ง Chambers อ้างในปาริชาติ วลัยเสถียร ได้นำเสนอแนวคิดสำคัญในการพัฒนาชนบทตามแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืนที่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการติดตามและประเมินผลงานโดยชุมชนเองจะทำให้ชุมชนทราบถึงผลของการดำเนินงานที่ทำไปนั้นได้รับผลดีได้รับประโยชน์หรือไม่ อย่างไร มีปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างไร ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในลักษณะเดียวกับในโอกาสต่อไป ที่จะประสบความสำเร็จได้ เนื่องจากชุมชนได้รู้แจ้งว่าการดำเนินงานที่ทำไปนั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร โดยทางตำบลดอนแก้วได้สนับสนุนให้ชุมชนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดประสบการณ์และบทเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและรวมถึงการสรุปบทเรียนและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริงด้วยตนเอง

ในขณะเดียวกัน นางอุบล ยะไวทย์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว (สัมภาษณ์วันที่ 19 พฤศจิกายน 2547) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการจัดการมูลฝอยของชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมและการติดตามประเมินผลด้วยตนเอง โดยชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่นำกิจกรรมการเรียนรู้มาเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชน โดยจะพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ วิธีคิด และสร้างจิตสำนึก ทักษะการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ และทักษะในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นและการทำงานเป็นกลุ่ม รวมถึงพัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือและสื่อต่าง ๆ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้แก่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและแกนนำชุมชน และอาสาสมัครชุมชน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะเป็นกลไกในการผลักดันและกระตุ้นให้เกิดกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง และมีบทบาททั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศติดตามและประเมินผล

รวมถึงบทบาทการเป็นวิทยากรชุมชนในการนำความรู้ ความเข้าใจ และการสร้างจิตสำนึก ไปถ่ายทอดและขยายผลสู่ครอบครัว – ครอบครัว ชุมชน – ชุมชน ชุมชน – อบต. เพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันในการจัดการ มูลฝอยของชุมชนรวมถึงการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

และนายเบิ่ง จอมศิริ (สัมภาษณ์วันที่ 2 ธันวาคม 2547) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมถึงผลลัพธ์ที่เกิดจากประสบการณ์และบทเรียนในการทำงานร่วมกันของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและแกนนำชุมชน และอาสาสมัครชุมชน ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานตั้งแต่ขั้นของการคิด การวิเคราะห์ ตัดสินใจ วางแผน ลงมือกระทำ และติดตามประเมินผล โดยกระบวนการดังกล่าวได้ใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม (Participation) และการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม ซึ่งเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา เทคนิค วิธีการ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และศักยภาพของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและแกนนำชุมชน และอาสาสมัครชุมชนในพื้นที่เพื่อจะนำไปถ่ายทอดและขยายผลให้สอดคล้องกับชุมชนของตนและนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยให้ถูกต้องและเหมาะสม และพร้อมที่จะเป็นแบบอย่างหรือแกนนำในการขยายผลต่อไป รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับแหล่งอื่น ๆ ที่ดำเนินงานในลักษณะเดียวกัน

ในขณะเดียวกัน นายทองคำ บุญสูง (สัมภาษณ์วันที่ 25 พฤศจิกายน 2547) ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมถึงผลลัพธ์ของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participation learning concept) และการติดตามประเมินผลด้วยตนเอง (Self – Monitoring and Evaluation) โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานจะกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ จะเป็นข้อมูลที่จะช่วยเสริมความตระหนักให้แก่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและแกนนำชุมชน และอาสาสมัครชุมชนจนถึงขั้นการตัดสินใจที่จะปรับเปลี่ยนวิถีคิด วิธีการทำงาน และวิถีการดำเนินชีวิต ที่มุ่งเน้นความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับแหล่งที่มาชนิด การคัดแยกมูลฝอย ผลกระทบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชนการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง ง่ายต่อการจัดเก็บ การกำจัด และถูกสุขลักษณะ ไม่ส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน

4.1.2 ประเภทและลักษณะการจัดเก็บมูลฝอย

จากการวิจัยพบว่า ตำบลดอนแก้วนำการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการติดตามประเมินผลด้วยตนเองเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ส่งผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือตนเอง โดยใช้ศักยภาพและความสามารถของตนเองเพื่อประโยชน์ของตนเอง โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะ ซึ่งชุมชนเป็นผู้ดำเนิน

การจัดการมูลฝอยด้วยตนเองในฐานะที่ชุมชนเป็นผู้ที่มีความเข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุม ป้องกัน ฝ้าระวังปัญหามลพิษที่เกิดจากมูลฝอยในชุมชนทำให้ชุมชนมีแนวทางในการบริหารจัดการมูลฝอยของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นได้ ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนน่าอยู่ และจาก การดำเนินงาน ดังกล่าวส่งผลให้ชุมชนเกิดความร่วมมือในกิจกรรมด้านอื่น ๆ ตามมา

ตารางที่ 4 ประเภทมูลฝอยในครัวเรือนที่มีปริมาณเกิดขึ้นมากที่สุดในแต่ละวัน

ประเภทมูลฝอยในครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
1. เศษพืชผัก ผลไม้ เศษอาหาร	65	23.0
2. กิ่งไม้ ใบไม้ หญ้าแห้ง	35	12.3
3. กระดาษแข็ง กระดาษลูกฟูก กระดาษหนังสือพิมพ์ เศษกระดาษใช้แล้ว	24	8.4
4. ถุงพลาสติกที่ไม่สะอาด ถุงพลาสติกที่ใช้ใส่ของ รวมถึง พลาสติกทุกชนิด	82	28.7
5. ขวดบรรจุเครื่องดื่ม ขวดเครื่องปรุงอาหาร เช่น ขวดซอส ขวดน้ำปลา เป็นต้น	45	15.7
6. เศษเหล็ก โลหะต่าง ๆ กระจังอลูมิเนียมบรรจุน้ำอัดลม	20	7.0
7. ถ้วยไฟฉาย แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า	14	4.9
รวม	285	100.0

จากตารางที่ 4 ผู้ตอบแบบสอบถามได้จำแนกประเภทมูลฝอยในครัวเรือนที่มีปริมาณเกิดขึ้นมากที่สุดในแต่ละวัน ได้แก่ ถุงพลาสติกที่ไม่สะอาด ถุงพลาสติกที่ใช้ใส่ของรวมถุงพลาสติกทุกชนิด จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 28.7 รองลงมา ได้แก่ เศษพืชผัก ผลไม้ เศษอาหาร จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 ขวดบรรจุเครื่องดื่ม ขวดเครื่องปรุงอาหาร จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 15.7 กิ่งไม้ ใบไม้ หญ้าแห้ง จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 12.3 กระดาษแข็ง กระดาษลูกฟูก กระดาษหนังสือพิมพ์ เศษกระดาษใช้แล้ว เศษเหล็ก โลหะต่าง ๆ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 8.4 กระจังอลูมิเนียมบรรจุน้ำอัดลม จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 และถ้วยไฟฉาย แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า จำนวน 14 คน คิดเป็น

ร้อยละ 4.9 ตามลำดับ จากการวิจัยพบว่า ประเภทมูลฝอยในครัวเรือนที่มีปริมาณเกิดขึ้นมากที่สุดในแต่ละวัน คือ ถูงพลาสติกที่ใส่ของ ใส่อาหาร จากการไปซื้อของที่ตลาด ห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ของตำบลดอนแก้วออกมาทำงานนอกบ้าน ในบางครั้งที่ต้องแวะซื้อของอุปโภคบริโภค ซึ่งทุกคนก็ไม่ได้พกถุงผ้าตะกร้าหรือปั่นโตติดตัวขณะไปทำงานตลอดเวลาทำให้เพิ่มมูลฝอยภายในบ้าน ซึ่งสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้มูลฝอยจำพวกถูงพลาสติกมีปริมาณมากคือทุกคนเคยชินและมีนิสัยชอบความสะดวกสบายไม่เคยที่จะปฏิเสธการใส่ถูงพลาสติกจำนวนหลายใบ ซึ่งบางครั้งสิ่งของบางอย่างสามารถใส่รวมกันได้หรือ สิ่งของเพียง 1-3 ชิ้น และสิ่งของชิ้นเล็ก ๆ สามารถถือได้และไม่จำเป็นต้องใส่ถูง ซึ่งสามารถลดมูลฝอยที่จะนำกลับบ้านได้

ตารางที่ 5 ลักษณะการเก็บรวบรวมมูลฝอยของประชาชนตำบลดอนแก้ว

ลักษณะการเก็บรวบรวมมูลฝอย	จำนวน	ร้อยละ
1. เก็บรวมกันไม่ได้แยกประเภท	44	15.4
2. แยกประเภท มูลฝอย (มูลฝอยเปียกและ มูลฝอยแห้ง)	238	83.5
3. ไม่ได้ดำเนินการใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะไม่ทราบ/ไม่รู้	3	1.1
รวม	285	100.0

จากตารางที่ 5 ลักษณะการเก็บรวบรวมมูลฝอยของประชาชนตำบลดอนแก้วส่วนใหญ่มีลักษณะการแยกประเภทมูลฝอย (มูลฝอยเปียกและมูลฝอยแห้ง) จำนวน 238 คน คิดเป็น ร้อยละ 83.5 รองลงมา ได้แก่ เก็บรวมกันไม่ได้แยกประเภท จำนวน 44 คน คิดเป็น ร้อยละ 15.4 และไม่ได้ดำเนินการใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะไม่ทราบ/ไม่รู้ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1 ตามลำดับ เนื่องจากปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนจะมีทั้งถูงพลาสติก ขวดเหล้า เบียร์ เครื่องปรุงรสต่าง ๆ เศษอาหาร ผัก ผลไม้ เป็นต้น ซึ่งทางชุมชนตำบลดอนแก้วได้มีการดำเนินการคัดแยกมูลฝอยภายในครัวเรือนของตนเอง ซึ่งจะดำเนินการคัดแยกมูลฝอยเปียกและมูลฝอยแห้ง มูลฝอยเปียกจำพวก เศษอาหาร ผัก ผลไม้ เป็นต้น จะนำไปเทรวมกันในถังที่แต่ละบ้านจัดเตรียมไว้เพื่อทำเป็นปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำ ส่วนขวดแก้วต่าง ๆ หรือขวดพลาสติกจะเก็บรวมกันและ

นำไปตัดแยกเพื่อรอการจำหน่าย และชุมชนสามารถนำรายได้จากการจำหน่ายมูลฝอยมาพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ต่อไป

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 (สัมภาษณ์วันที่ 27 พฤศจิกายน 2547) และ นายเลิศ พงษ์เย็น (สัมภาษณ์วันที่ 27 พฤศจิกายน 2547) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมถึงการจัดการมูลฝอยของชุมชนตำบลดอนแก้ว ที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการมูลฝอยด้วยตนเอง โดยเริ่มจากภายในครัวเรือนให้สมาชิกภายในครัวเรือนมีส่วนร่วม ซึ่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและแกนนำชุมชน และอาสาสมัครชุมชน จะเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับมูลฝอย อาทิเช่น ประเภทมูลฝอย วิธีการจัดการมูลฝอย ผลกระทบจาก มูลฝอย เป็นต้น เพื่อให้ง่ายต่อการเก็บรวบรวมและการกำจัดมูลฝอย

และนายชื่น ชัยอินทร์ (สัมภาษณ์วันที่ 2 ธันวาคม 2547) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะการจัดการมูลฝอยของชุมชน โดยจะให้ครัวเรือนทำการคัดแยกมูลฝอย 2 ประเภทออกจากกัน ได้แก่ มูลฝอยเปียกและมูลฝอยแห้ง ซึ่งแต่ละชุมชนจะดำเนินการในเรื่องของการคัดแยก การจัดเก็บ การรวบรวม การจำหน่ายมูลฝอย การบริหารรายได้จากการจำหน่ายมูลฝอย การกำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของชุมชนเอง และรวมถึงการร่วมกันเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมูลฝอย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการมูลฝอยที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เนื่องจากทุกคนในชุมชนสามารถร่วมกันปฏิบัติและสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ โดยส่วนใหญ่แล้วชุมชนจะยอมรับวิธีการ/กระบวนการที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของชุมชนที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติร่วมกัน

ในขณะเดียวกัน นางอุบล ยะไวทย์ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว (อ้างแล้ว) ชี้ให้เห็นถึงวิธีการจัดการมูลฝอยของชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนโดยให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและแกนนำชุมชน และอาสาสมัครชุมชน ที่เป็นกลไกในการผลักดันอย่างต่อเนื่องในแต่ละชุมชนให้ลงมือทำกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้และเกิดความตระหนัก เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ส่งเสริมการจัดการมูลฝอย โดยการพัฒนาทักษะจากการได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัยและเกิดประสบการณ์ที่เรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน ซึ่งมีวิธีการจัดการมูลฝอย ดังต่อไปนี้

- การลดปริมาณมูลฝอย ลดการบริโภคสินค้าที่ฟุ่มเฟือย ใช้อย่างประหยัด และใช้เท่าที่จำเป็น เช่น ทำอาหารให้พอดีรับประทาน เลือกรับประทานอาหารที่ไม่บรรจุห่อหลายชั้น การใช้ผลิตภัณฑ์ชนิดเติม หรือที่เรียกว่า รีฟิล เพราะนอกจากราคาถูกกว่าแล้ว ยังเป็นการลดจำนวน

หีบห่อที่บรรจุมาได้ด้วย รวมถึงการร่วมกันรณรงค์ใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าไปจ่ายตลาดเพื่อลดการขนมูลฝอยเข้าบ้าน เช่น ถูพลาสติก ถูกระดาษ โฟม หรือหากจำเป็นจริง ๆ ไม่ควรใช้ให้บ่อยครั้งเกินไป ส่วนพระสงฆ์ก็จะนำถุงผ้าไปใส่อาหารที่ชาวบ้านมาถวาย ปัจจุบันมูลฝอยที่เป็นพลาสติกในชุมชนลดปริมาณลง จะเห็นได้จากการมีการจัดเก็บในชุมชน 1 ครั้งต่อเดือน แต่ก่อนหน้านั้นชุมชนมีการจัดเก็บ 4 ครั้งต่อเดือน ซึ่งจากจำนวนในการจัดเก็บจะเห็นว่าปริมาณของมูลฝอยที่เป็นพลาสติกในชุมชนลดลง

- การรวบรวม ขอความร่วมมือจากทุกครัวเรือนนำมูลฝอยแห้งเก็บรวบรวมใส่ในถังรองรับ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดทำถังรองรับไว้ให้แต่ละหมู่บ้าน ๆ ละ 8-9 ถัง ซึ่งถังรองรับนี้จะวางไว้ ณ จุดร้านค้าหรือบริเวณใกล้เคียง เพื่อมิให้ประชาชนทิ้งมูลฝอย เรี่ยราดตามถนนหนทางในหมู่บ้านและป้องกันไม่ให้อุณหภูมิสูงเกินไปหรือเก็บรวบรวมใส่ถุงและกระสอบไว้ภายในครัวเรือนของตน เพื่อรอการจัดเก็บ โดยมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากครัวเรือนและถังรองรับจะต้องนำไปคัดแยกอีกครั้ง

- การคัดแยก ขอความร่วมมือคัดแยกประเภทมูลฝอยภายในบ้าน แต่ละครัวเรือนจะทำการคัดแยกมูลฝอยเปียกและมูลฝอยแห้งภายในครัวเรือนของตนเอง ซึ่งสามารถลดปริมาณมูลฝอยลงได้ เพราะเมื่อแยกวัสดุส่วนที่ยังมีประโยชน์ออกไป เช่น แก้ว กระดาษ โลหะ พลาสติก เศษอาหาร ผัก ผลไม้ ฯลฯ ก็จะเหลือปริมาณมูลฝอยจริงที่จำเป็นต้องกำจัดหรือทำลายน้อยลง ซึ่งขณะนี้สถานที่ที่ใช้ทิ้งและทำลายมูลฝอยนับวันแต่จะหายากลงทุกวัน

- การใช้ซ้ำ การนำสิ่งของที่ใช้แล้วมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าหรือนำมาหมุนเวียนดัดแปลงให้ใช้ได้อีก เช่น ขวดแก้วนำไปล้างไว้ใส่น้ำดื่ม เป็นต้น

ทั้งนี้ทางชุมชนได้มีรูปแบบในการจัดการมูลฝอยสด ซึ่งเป็นมูลฝอยจากเศษพืช ผัก ผลไม้ เศษอาหาร ที่เกิดจากการประกอบอาหารและการบริโภค เป็นต้น โดยแต่ละครัวเรือนจะจัดทำถังสำหรับใส่มูลฝอยสดไว้และนำมูลฝอยเหล่านั้นมาเททิ้งรวมกัน ซึ่งชุมชนได้นำมูลฝอยแห้งจำพวก ใบไม้ เศษหญ้า ใสรวมไปด้วย เพื่อทำปุ๋ยคอกนำไปใส่ต้นไม้ และในบางครั้งทางชุมชนจะนำเศษอาหาร เศษพืชผัก ผลไม้ ไปฝังกลบใต้ต้นไม้หรือนำเศษหญ้าแห้ง ใบไม้ นำไปวางไว้รอบ ๆ ต้นไม้ เพื่อเป็นปุ๋ยแก่ต้นไม้โดยการย่อยสลายเองตามธรรมชาติ

ส่วนมูลฝอยแห้งที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่และจำหน่ายได้ เช่น ขวดเครื่องปรุงรส ขวดพลาสติก กระป๋องน้ำอัดลม ขวดเครื่องดื่มต่าง ๆ เศษกระดาษ กล่องกระดาษ เศษเหล็ก เป็นต้น จะรวบรวมใส่ถุงหรือกระสอบไว้ภายในบ้านของตน หรือนำมาทิ้งรวมกันไว้ในถังรองรับที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำไว้ให้เป็นจุด ๆ ภายในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อรอ

การจัดเก็บและขนของผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บของแต่ละหมู่บ้าน และนำไปรวมกันไว้ ณ จุดพักมูลฝอยของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อรอการจำหน่ายต่อไป ทั้งนี้มูลฝอยแ่งส่วนหนึ่งที่ทางชุมชนได้ทำการซ่อมแซม ซึ่งเป็นการซ่อมแซมวัสดุสิ่งของที่ชำรุดให้อยู่ในสภาพที่ดีใช้งานได้นาน ไม่ต้องทิ้งเป็นมูลฝอยหรือต้องสิ้นเปลืองซื้อใหม่ อาทิเช่น ชั้นวางของและตู้ที่ทำมาจากเศษเหล็กและวัสดุเหลือใช้, ของที่ระลึก เช่น ประทีป โคมไฟ ที่ทำมาจากกระป๋องน้ำอัดลม, กระจ่างดอกไม้ที่ทำมาจากหนังสือพิมพ์ และขวดพลาสติกที่นำมาประดิษฐ์เป็นดอกไม้ เป็นต้น

การลดปริมาณมูลฝอยอันตรายในบ้าน ซึ่งเป็นมูลฝอยที่มีพิษต่อร่างกายและเป็นภัยใกล้ตัว เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นของใช้ในชีวิตประจำวัน ชุมชนจะจัดการบ้านเรือนให้สะอาดเป็นระเบียบ ทำให้ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับหนู แมลง ที่จะต้องใช้สารเคมีกำจัด ซึ่งมูลฝอยอันตราย ได้แก่ หลอดไฟ แบตเตอรี่รถยนต์ ถ่านไฟฉาย กระจ่างยาฆ่าแมลง น้ำยาทำความสะอาดสะอาดเครื่องสุขภัณฑ์ ยารักษาโรคที่หมดอายุ เป็นต้น ทางชุมชนจะห้ามมิให้นำมูลฝอยอันตรายเหล่านั้นฝังกลบลงดิน เพราะจะส่งผลกระทบต่อน้ำใต้ดิน ซึ่งทางชุมชนจะนำมารวบรวมใส่ถุงหรือกระสอบเพื่อรอรถเก็บมูลฝอยของเอกชนหรือผู้ซื้อมูลฝอยประจำที่เข้ามาซื้อมูลฝอยที่คัดแยกแล้วในชุมชน เพื่อจัดเก็บและนำไปกำจัดต่อไป

และมูลฝอยจากมูลสัตว์ที่เป็นทั้งมูลฝอยและมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมชุมชนทางชุมชนหมู่ที่ 9 บ้านสบสาหนองพาน ซึ่งจะเป็นชุมชนที่มีการเลี้ยงสุกร และประสบปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็นรบกวน ซึ่งทางชุมชนได้นำปัญหาดังกล่าวเข้าหารือร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อแก้ไขปัญหา โดยได้รับความร่วมมือจากสมาคมวิถีทางเลือกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการดำเนินโครงการอบต.รักษ์ถิ่น รักพลังงาน ในตำบลดอนแก้ว และหมู่ที่ 9 บ้านสบสาหนองพานได้ดำเนินการฟื้นฟูประโยชน์จากมูลฝอย คือ “แก๊สชีวภาพ” จากมูลสุกรที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำสามารถนำไปทำหรือสร้างใช้ภายในครัวเรือน ซึ่งปัจจุบันมีเขตบริการแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ 54 ครอบครั้ว โดยขยายทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อทดแทนการใช้แก๊สหุงต้ม

4.1.3 หน้าที่และขอบเขตของผู้ปฏิบัติงานจัดการมูลฝอยของชุมชน

รูปแบบการจัดหาแรงงานในการจัดเก็บมูลฝอย การขน การคัดแยก และการจำหน่ายมูลฝอยของชุมชน แต่ละชุมชนจะแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชน เพื่อบริหารจัดการภายในชุมชนของตน ซึ่งประชาชนในชุมชนจะร่วมกันทำการคัดเลือกบุคคลเพื่อรับผิดชอบในแต่ละตำแหน่งหน้าที่ อาทิเช่น ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัณญิก และผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บ

มูลฝอย เป็นต้น ทั้งนี้ผู้ที่ได้รับคัดเลือกจากชุมชนจะมีบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บมูลฝอยจะเป็นผู้ที่รู้และชำนาญในพื้นที่ เป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักของ ชุมชนซึ่งง่ายต่อการขอความร่วมมือต่าง ๆ จากชุมชนและจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยผู้ที่ได้รับการคัดเลือกจะรับผิดชอบการจัดหาแรงงานในการเก็บรวบรวม การขน การคัดแยก และติดต่อผู้ซื้อมูลฝอย ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยผู้ช่วยในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิด ความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน และจากการสอบถามผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บมูลฝอย พบว่า จะดำเนินการจัดเก็บมูลฝอย 1 ครั้ง/เดือน ซึ่งจะเป็นมูลฝอยที่ทำการคัดแยกแล้วจากครัวเรือนและ จากถังรองรับภายในชุมชน และเป็นมูลฝอยจำพวกขวดพลาสติก ขวดเครื่องดื่ม เครื่องปรุงรส กระดาษ กระจก เป็นต้น โดยจะเก็บวันเสาร์แรกของเดือน ตั้งแต่เวลา 09.00 น. ในกรณีที่ภายใน วันเสาร์ยังจัดเก็บไม่เสร็จ ก็จะทำกรเก็บต่อในวันอาทิตย์ ส่วนบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ของผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บมูลฝอยของแต่ละหมู่บ้านจะคล้ายกัน กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บมูลฝอย จะมีหน้าที่เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการเก็บ การขน การคัดแยก และการจำหน่ายมูลฝอย โดยผู้ปฏิบัติ งานจัดเก็บมูลฝอยจะเก็บมูลฝอยจากครัวเรือนและถังรองรับ โดยพาหนะที่ใช้ในการเก็บมูลฝอย ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล คือ รถเข็น ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะได้รับ การ สนับสนุนรถเข็นหมู่บ้านละ 2 คัน เพื่อดำเนินการจัดเก็บมูลฝอยภายในหมู่บ้าน ซึ่งมีความเหมาะสม กับพื้นที่ของชุมชนที่ประกอบไปด้วยซอยเล็ก โดยจะนำรถเข็นผูกติดกับรถจักรยานยนต์และ ตระเวนเก็บทั้งหมู่บ้าน โดยล้อที่ชุมชนใช้เป็นเครื่องมือในการกระจายข่าวให้แต่ละครัวเรือนได้ ทราบถึงการเก็บรวบรวมมูลฝอย คือ หอกระจายข่าวของชุมชน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านจะทำ หน้าที่ประกาศ เพื่อให้แต่ละครัวเรือนได้เตรียมมูลฝอยที่มีการคัดแยกและเก็บรวบรวมใส่ถุงหรือ กระสอบนั้นนำมาไว้หน้าบ้านของตน และเมื่อเก็บรวบรวมจนครบทั้งหมู่บ้านผู้ปฏิบัติงานจะขนไป รวบรวมยังจุดพักมูลฝอยของหมู่บ้านที่กำหนดไว้และดำเนินการคัดแยกอีกครั้งในวันถัดไป เมื่อมูลฝอย ที่คัดแยกมีปริมาณเพียงพอที่จำหน่ายผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บมูลฝอยจะเป็นผู้ติดต่อผู้ซื้อ ซึ่งการจำหน่ายมูลฝอยในครั้งแรกได้มีการจำหน่ายโดยการชั่งน้ำหนักของมูลฝอย แต่ต่อมาเมื่อชุม ชนทราบถึงน้ำหนักเฉลี่ยที่แน่นอนแล้วจึงมีการจำหน่ายแบบเหมา สำหรับค่าตอบแทนของ ผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บมูลฝอยของชุมชนจะได้รับค่าตอบแทน 30% ของยอดมูลฝอยที่จำหน่ายได้ และรายได้หลังจากหักค่าตอบแทนจะนำไปเป็นกองทุนของหมู่บ้านเพื่อดำเนินการบริหารจัดการ และนำไปพัฒนาภายในหมู่บ้าน

และผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บมูลฝอยได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติมถึงการจัดเก็บ มูลฝอยจะมีการเก็บรวบรวมตามเวลาที่กำหนด ผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บมูลฝอยและผู้ช่วยจะจัด

เก็บจากการรวบรวมของครัวเรือนและจากถังรองรับ โดยการเทในรถเข็นที่เป็นพาหนะในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้ปฏิบัติงานและผู้ช่วยจะมีการแบ่งการจัดเก็บตามจำนวนหลังคาเรือน และจัดเก็บตามหลังคาเรือนที่ตนรับผิดชอบ เมื่อเก็บจากแต่ละหลังคาเรือนจนได้มูลฝอยในปริมาณที่รถเข็นสามารถจะรองรับได้ จะนำมูลฝอยเหล่านั้นไปรวมไว้ ณ จุดพักมูลฝอยของหมู่บ้าน และดำเนินการคัดแยกในวันถัดไป โดยมีการจะคัดแยกตามจำพวกของมูลฝอย เช่น ขวดเครื่องปรุงรส ขวดเครื่องดื่ม กระป๋อง พลาสติก กระดาษ เป็นต้น แยกใส่กรงตามจำพวกของ มูลฝอยอย่างชัดเจน

4.1.4 การบริหารจัดการรายได้จากการจำหน่ายมูลฝอย

จากการสอบถาม นายชื่น ชัยอินทร์ เภรัญญิกของหมู่ที่ 2 (อ้างแล้ว) พบว่า บัญชีรายรับ รายจ่าย ประจำเดือนของแต่ละหมู่บ้านมีความสำคัญ ซึ่งจะเป็นแหล่งที่มาของรายได้จากการจำหน่ายมูลฝอยที่มีการคัดแยกแล้วและนำรายได้มาพัฒนาชุมชนให้เกิดประโยชน์ ซึ่งชุมชนจะจัดตั้งเป็นกองทุนของชุมชน ทำให้ประชาชนได้ทราบถึงการดำเนินงานของชุมชนที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมชัดเจน โดยกองทุนสูงสุดมีเงินในกองทุน 20,000 บาท และต่ำสุด 2,500 บาท โดยกองทุนที่เกิดจากการจำหน่ายมูลฝอยสามารถนำมาเป็นค่าตอบแทนแก่ผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บ การขน การคัดแยกภายในชุมชน และเป็นเงินทุนหมุนเวียนใช้จ่ายภายในชุมชนในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน อาทิเช่น งานศพ งานบุญ งานวันเด็ก การแข่งขันกีฬาเยาวชน การให้ทุนการศึกษาแก่เด็ก ฯลฯ และนำไปพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของชุมชน

ในขณะเดียวกัน นางเพ็ญศรี คำโพธิ์ (สัมภาษณ์วันที่ 25 พฤศจิกายน 2547) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมถึงการบริหารจัดการกองทุนของชุมชนที่เกิดจากการจำหน่ายมูลฝอย ซึ่งจะมีการจัดทำบัญชีรับจ่ายประจำเดือนของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อเป็นหลักฐานชี้แจงรายละเอียดรายรับ - รายจ่ายต่าง ๆ ให้แก่ชุมชนได้ทราบ โดยแต่ละหมู่บ้านจะมีการประชุม 3 เดือน/ครั้ง เพื่อรายงานผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ปัญหา/อุปสรรค ปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา และร่วมกันวางแผนการดำเนินงานของ ชุมชนที่จะดำเนินการต่อไปในอนาคต ซึ่งชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่การร่วมคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ วางแผน ลงมือกระทำ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำมาวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไปของชุมชน และในส่วน ของบัญชีรายรับ - รายจ่ายของแต่ละชุมชนจะมอบหมายหน้าที่ให้แก่ เภรัญญิกเป็นผู้รับผิดชอบในการชี้แจงผลการดำเนินงานของกองทุนที่เป็นรูปธรรมต่อที่ประชุมให้ชุมชนทราบ เพื่อความโปร่งใส

ในการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน กล่าวคือ เหน้รฎญฎกจะซ้แงสรุปรายละเอียดยรายรับที่เกดซ้แงจากการจ้าหน้ายมูลฝอยและรายจ้ายในการน้าไปพัฒนาชุมชน

โดยสรุปลจะเห็นได้ว้า บัญช้ีรายรับ รายจ้าย ประจ้าเดีอนของแต่ละหุ้มบ้านจะบ้งบอกถ้งแห่งที่มาของรายได้จ้ากการจ้าหน้ายมูลฝอยรและรายจ้ายที่น้าไปพัฒนาด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยชุมชนจะจัดตั้งเป็นกองทุนของชุมชน ทำให้ประชาชนได้ทราบถ้งการด้าเนงงานของชุมชนที่เกดจ้ากกระบวนกรเรยนรู้และการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ซ้งกองทุนที่เกดจ้ากการจ้าหน้ายมูลฝอยสามารถน้ามาเป็นค่าตอบแทนแก่ผู้ปฏิบัติงานจัดเก็บ การขน การค้ดแยกภายในชุมชน และเป็นเงินทุนหมุนเวียนใช้จ้ายภายในชุมชนในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ของหุ้มบ้าน ซ้งการบริหารจัดการกองทุนของชุมชนที่เกดจ้ากการจ้าหน้ายมูลฝอยจะมีการจัดทำบัญช้ีรายจ้ายประจ้าเดีอนของแต่ละหุ้มบ้าน เพื่อเป็นหล้กกฐานซ้แงรายละเอียดยรายรับ - รายจ้ายต่าง ๆ ให้แก่ชุมชนได้ทราบ โดยมอบหมายหน้าที่ให้เหน้รฎญฎกเป็นผู้รับผิดชอบในการซ้แงสรุปรายละเอียดยรายรับ - รายจ้าย โดยแต่ละหุ้มบ้านจะใช้เวทีกการประชุม 3 เดีอน/คร้ัง เพื่อรายงานผลกรด้าเนงงานที่ผ่านมา ปัญหา/อุปสรรค ปร้กษาหารือร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหา และร่วมกันวางแผนการด้าเนงงานของ ชุมชนที่จะด้าเนงการต่อไปในอนาคต ซ้งชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนกรตั้งแต่การร่วมค้ด วิเคราะห์ ตัดสินใจ วางแผน ลงมือกระทำ ติดตามประเมินผลกรด้าเนงงานเพื่อน้ามาวางแผนการด้าเนงงานในระยะต่อไปของชุมชน

จ้ากการวิจัย พบว้า ชุมชนแต่ละชุมชนจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลรับผิดชอบเฉพาะเรื่งซึ่งมีคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องประมาณชุมชนละ 10 - 15 คน ในด้าเนงการบริหารจัดการภายในชุมชนของตนเอง และเป็นตัวแทนหรือสื่อกลางในการประสานงานระหว่างชุมชน - ชุมชน ชุมชน - องค์การบริหารส่วนตำบลเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมที่จะด้าเนงการ งบประมาณที่ชุมชนจะได้รับ โดยในส่วนของกรบริหารจัดการจะเป็นบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหุ้มบ้าน ซ้งประชาชนจะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแต่อย่างใด แต่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมก็ต่อเมื่อมีการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารดังกล่าวข้างต้น โดยคณะกรรมการหุ้มบ้านจะอาศัยเวทีกการประชุมของแต่ละชุมชนที่จัดซ้แง 3 เดีอน/คร้ัง เป็นเวทีกกลางในการน้าเสนอข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนได้ทราบ เพื่อร่วมกันค้ด วิเคราะห์ ตัดสินใจ ก่อนที่จะร่วมลงมือปฏิบัติในโครงการหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่จะน้าเข้ามาด้าเนงงานในชุมชนของตนเองหรือทางชุมชนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

4.1.5 อุปสรรคและการแก้ปัญหาก็ยวกับรูปแบบการปฏิบัติกรจัดการมูลฝอย

ปัญหาเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การเก็บขน การคัดแยก นั้นไม่มี จะมีอยู่บ้างจะเป็นเรื่องของการลักลอบทิ้งมูลฝอยจากคนนอกชุมชนที่อาศัยอยู่หมู่บ้านจัดสรร ซึ่งไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชน โดยวิธีการจะนำมูลฝอยใส่ถุงดำและขับรถนำมาหย่อนทิ้งไว้ข้างถนนและข้างลำคลอง ซึ่งจากการสอบถามประชาชนทั้ง 3 หมู่บ้าน ได้ข้อมูลที่สุดอดคล้องกัน ถึงสาเหตุของการนำมูลฝอยมาทิ้งในชุมชน มีสาเหตุจากรถเก็บมูลฝอยของเอกชนที่เคยมาเก็บมูลฝอยในหมู่บ้านจัดสรรอาทิตย์ละสองครั้ง ปัจจุบันเหลือเพียงอาทิตย์ละครั้งหรือบางอาทิตย์ก็ไม่มาเก็บมูลฝอยเลย เนื่องจากปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่ไม่มีสถานที่ในการทิ้งมูลฝอยและกำจัดมูลฝอยที่มีปริมาณมากทั้งที่มาจากเทศบาลนครเชียงใหม่และแถบชานเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งส่งผลทำให้เกิดมูลฝอยตกค้างเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีการลักลอบทิ้งมูลฝอย ซึ่งมูลฝอยดังกล่าวเป็นมูลฝอยที่เก็บรวมกันไม่ได้แยกประเภททำให้สุนัขมาคุ้ยเขี่ยหาเศษอาหาร ทำให้มูลฝอยปลิวเรี่ยราดและเกลื่อนกลาดตามถนนหนทางและลำคลอง ส่งกลิ่นเหม็น และเป็นแหล่งพาหนะนำโรคต่าง ๆ เช่น หนู แมลงสาบ แมลงวัน ฯลฯ

จากปัญหาไม่มีสถานที่ในการทิ้งมูลฝอย ส่งผลให้รถเก็บมูลฝอยจากที่อื่น ๆ เก็บมูลฝอยแล้วไม่มีสถานที่ในการทิ้ง ทำให้เกิดการลักลอบนำมูลฝอยมาทิ้งในพื้นที่ว่างเปล่าของชุมชน เช่น ทุ่งนา ที่ดินสาธารณะของชุมชนในปริมาณมาก ๆ และเมื่อเร็ว ๆ นี้มีการลักลอบนำมูลฝอยปริมาณมากมาทิ้งเช่นกัน ซึ่งคนในชุมชนไม่ทราบว่ามูลฝอยเหล่านั้นมาจากไหน ซึ่งได้มีการกระทำเช่นนี้หลายครั้ง และจากการสอบถามคนภายในชุมชน พบว่า จะมีบุคคลภายนอกชุมชนนำมูลฝอยเหล่านั้นมาทิ้งเวลากลางคืน ดังนั้นผู้นำชุมชนจึงนำปัญหาดังกล่าวหารือร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ซึ่งในที่ประชุมมีมติให้คนภายในชุมชนจัดเวรยาม สอดส่อง ดูแล มิให้ผู้ลักลอบทิ้งมูลฝอยหรือสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ และร่วมกันกำหนดค่าปรับสำหรับผู้กระทำผิดทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนที่ลักลอบนำมูลฝอยมาทิ้ง ซึ่งน้อยครั้งที่สามารถจับตัวผู้กระทำผิดได้ และเมื่อได้ตัวผู้กระทำผิดผู้นำชุมชนจะทำการบอกกล่าวตักเตือนและเสียค่าปรับ พร้อมขอความร่วมมือให้งดการกระทำดังกล่าว ซึ่งก็เป็นผลบ้างเล็กน้อย และในบางกรณีที่ชุมชนไม่สามารถจัดการกับผู้กระทำผิดได้ให้แจ้งทางองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการต่อไป แต่ทั้งนี้ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้มากนัก เพราะส่วนใหญ่ไม่พบผู้กระทำผิดกระทำการลักลอบทิ้งมูลฝอย ประกอบกับปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาดังกล่าวทำให้ชุมชนตำบลดอนแก้วไม่สามารถดำเนินการอื่นใดได้มาก

4.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชนตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

จากการวิจัยพบว่า ตำบลดอนแก้วได้นำการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและการติดตามประเมินผลด้วยตนเอง โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างครอบครัว – ครอบครัว ชุมชน – ชุมชน ชุมชน – องค์การบริหารส่วนตำบล โดยการปรับวิธีคิด วิธีการทำงาน และวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งเน้นปัญหาใกล้ตัว เพื่อสร้างความตระหนักต่อปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ ประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดการคิด วิเคราะห์ ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจและการลงมือปฏิบัติ ร่วมกัน และจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ที่ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ โดยการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผล ซึ่ง อนุรักษ์ ปัญญา นวัตกรรม (2535) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาชนบทจำเป็นต้องมีกิจกรรมกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาและความต้องการของตนเอง ร่วมคิด ร่วมวางแผน และวางโครงการ ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนด้วยตนเอง และถ้าหากไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เพราะขาดศักยภาพบางประการก็เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปเสริมและสนับสนุน ซึ่งต้องให้ชุมชนได้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยความรู้สึกรับผิดชอบเพราะการพัฒนาชุมชนที่ดีที่สุดควรเกิดขึ้นและจัดการโดยประชาชนเอง ซึ่งตรงกับแนวการดำเนินงานของกรมการพัฒนาชุมชนของไทยที่มุ่งกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมรับผิดชอบพัฒนาตนเองโดยให้การสนับสนุนด้านการศึกษา การฝึกอบรม และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรม			ระดับ
ตามขั้นตอน	Mean	S.D.	การมีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา พิจารณาปัญหาและจัดความสำคัญของปัญหา ตลอดจนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ	4.07	0.99	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา	3.89	0.95	มาก
3. การมีส่วนร่วมในพิจารณาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหา	3.88	0.98	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา	3.92	0.86	มาก
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมสรุปผลของโครงการ	3.74	0.98	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.90	0.83	มาก

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนตั้งแต่ข้อ 1 - 5 ซึ่งอธิบายได้ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68 – 5.00) โดยจะเห็นได้ว่าประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งจากการวิจัย พบว่า ชุมชนดอนแก้วได้ให้ความสำคัญกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

- การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ซึ่งถ้าชุมชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้านตัวของเขาเองกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์เพราะชุมชนจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น เนื่องจากชุมชนเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด แต่ย่อมจะยังมองปัญหาของตนไม่ชัดเจนจนกว่าจะมีใครมาช่วยให้วิเคราะห์ถึงปัญหา และสาเหตุของปัญหาได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

- การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินกิจกรรม ชุมชนดอนแก้วได้ให้ชุมชนเป็นผู้วางแผนการดำเนินกิจกรรมเอง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและสามารถวางแผนได้เมื่อไม่มีใครมาช่วยและให้เกิดความยั่งยืน และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองในการวางแผนการดำเนินงาน

- การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ชุมชนมีทรัพยากรที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานได้ เพราะจากประสบการณ์การทำงานชุมชนอย่างน้อย ชุมชนมีแรงงานของตนเป็นขั้นต่ำที่สุดที่สามารถจะเข้าร่วมได้ในหลาย ๆ แห่ง และ

สามารถจะร่วมลงทุนในกิจกรรมหลาย ๆ ประเภทได้ การร่วมลงทุนและการปฏิบัติงานจะทำให้ชุมชนคิดต้นทุนให้กับตนเองในการดำเนินงาน และจะระมัดระวังรักษากิจกรรมที่สร้างขึ้นเพราะเขาจะมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ นอกจากนั้นการร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเอง ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิดและเมื่อเห็นประโยชน์ก็จะสามารถดำเนินกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไปได้

- การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นชุมชนดอนแก้วจึงให้ความสำคัญกับชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลด้วยตนเอง เพราะถ้าหากการติดตามงานและการประเมินผลงานจากการมีส่วนร่วมของชุมชนจะทำให้ชุมชนประเมินตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดีได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป

ตารางที่ 7 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติกิจกรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติกิจกรรม	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
6. การเข้าร่วมการประชุมชี้แจงการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	3.88	0.85	มาก
7. มีการคัดแยกมูลฝอยภายในครัวเรือน และนำมารวมตามวันเวลาที่กำหนด	4.14	3.21	มาก
8. มีการกำหนดกฎระเบียบในการจัดการมูลฝอยของชุมชน	3.78	0.94	มาก
9. การบริหารกองทุนของหมู่บ้านที่เกิดจากการจำหน่ายมูลฝอย	3.42	1.08	ปานกลาง
10. นำถุงผ้าหรือภาชนะอื่นไปตลาดเพื่อใส่ของแทนการใส่ถุงพลาสติก	3.47	1.25	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.70	0.67	มาก

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่ข้อ 6 – 10 ซึ่งอธิบายได้ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68 – 5.00) จากการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกองทุนของหมู่บ้านที่เกิดจากการจำหน่ายมูลฝอยและการนำถุงผ้าแทนการใส่ถุง

พลาสติกนั้น ประชาชนมีความคิดเห็นว่าเป็นว่าประชาชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เนื่องจาก การบริหารกองทุนจะเป็นบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านเป็นหลักในการบริหารจัดการ การ ซึ่งประชาชนจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้านที่เกิดจากการ จำหน่ายมูลฝอย แต่จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อเป็นตัวแทนประชาชนในการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้มากกว่าการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นเฉพาะการสร้างความรู้ ความ เข้าใจ ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีการแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน ๆ ละ 13 – 15 คน เพื่อรับผิดชอบใน การบริหารจัดการกองทุนภายในหมู่บ้านของตน ซึ่งชุมชนจะเป็นผู้คัดเลือกผู้ที่เหมาะสมพร้อมทั้ง กำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนที่คณะกรรมการต้องปฏิบัติ โดยคณะกรรมการจะแจ้งรายละเอียด ในการดำเนินงานต่าง ๆ ของหมู่บ้านให้แก่ประชาชนในชุมชนทราบในเวทีการประชุมประจำเดือน ของแต่ละหมู่บ้าน อาทิเช่น บัญชีการรับ – จ่ายเงินกองทุนจากการจำหน่ายมูลฝอย กิจกรรมที่ ชุมชนได้ดำเนินการที่ผ่านมา ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ชุมชนจะดำเนินการต่อเนื่อง ดังนั้นใน บางครั้งประชาชนอาจจะไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนจาก การ จำหน่ายมูลฝอย แต่มีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดของรายจ่ายว่าสามารถนำไปใช้จ่ายใน กิจกรรมการพัฒนาชุมชนในสวนใดได้บ้าง โดยที่ไม่ต้องมารบกวนรวบรวมเงินจากประชาชนในชุม ชนอีก

ส่วนกิจกรรมการนำถุงผ้ามาใช้แทนการใช้ถุงพลาสติก ประชาชนจะปฏิบัติ ในกรณีซื้อของภายในชุมชน ประชาชนจะใช้ถุงผ้า ตะกร้า แทนการใช้ถุงพลาสติก แต่กรณีซื้อ ของภายนอกชุมชน เช่น ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ ห้างสรรพสินค้า ฯลฯ ประชาชนส่วน ใหญ่ไม่พกถุงผ้าหรือตะกร้าไปใส่ของ ซึ่งประชาชนไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติกได้ และ สาเหตุสำคัญของการเพิ่มมูลฝอยเข้ามาในบ้าน คือ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยที่จะปฏิเสธการใช้ ถุงพลาสติกจำนวนมาก ๆ ขณะซื้อของ แม้ว่าของที่ซื้อนั้นจะมีจำนวนน้อยขึ้นก็ตาม

การมีส่วนร่วมของประชาชน	Mean	S.D.	ระดับ การมีส่วนร่วม
1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา วิจารณ์ปัญหาและ จัดความสำคัญของปัญหา ตลอดจนร่วมในกระบวนการ การตัดสินใจ	4.07	0.99	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา	3.89	0.95	มาก
3. การมีส่วนร่วมในพิจารณาแนวทางและวิธีการแก้ ปัญหา	3.88	0.98	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา	3.92	0.86	มาก
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมสรุปผล ของโครงการ	3.74	0.98	มาก
6. การเข้าร่วมการประชุมชี้แจงการดำเนินงานโครงการ/ กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน	3.88	0.85	มาก
7. มีการคัดแยกมูลฝอยภายในครัวเรือน และนำมารวม ตามวันเวลาที่กำหนด	4.14	3.21	มาก
8. มีการกำหนดกฎระเบียบในการจัดการมูลฝอยของ ชุมชน	3.78	0.94	มาก
9. การบริหารกองทุนของหมู่บ้านที่เกิดจากการจำหน่าย มูลฝอย	3.42	1.08	ปานกลาง
10. นำถุงผ้าหรือภาชนะอื่นไปตลาดเพื่อใส่ของแทนการใส่ ถุงพลาสติก	3.47	1.25	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.80	0.70	มาก

จากข้อมูลตารางที่ 8 แสดงให้เห็นถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน จำนวน 285 คน โดยภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68 – 5.00)

สรุปจากตารางที่ 6 - 8 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนในระดับมาก และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติในกิจกรรมในระดับมาก โดยภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68–5.00) ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมตลอดตามขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม เริ่ม

ตั้งแต่การมีส่วนร่วมใน การค้นหาปัญหา พิจารณาปัญหา จัดความสำคัญของปัญหา พิจารณาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาเพื่อแก้ปัญหา ตลอดจนมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมและสรุปผลของโครงการ และร่วมกันปฏิบัติตามหลักการจัดการมูลฝอยของชุมชน ซึ่งกิจกรรมของชุมชนดอนแก้วที่ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันจะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็น รูปแบบที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน มีความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ และประชาชนสามารถปฏิบัติร่วมกันได้ เช่น การคัดแยกมูลฝอยก่อนนำทิ้ง เป็นต้น ซึ่งแนวทางในการพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น คือ การร่วมค้นคว้าหาข้อมูล ศึกษาปัญหาและสาเหตุปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบเพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมปรึกษาหารือวางนโยบาย ร่วมกันตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม การร่วมวางแผน การร่วมปฏิบัติ การร่วมควบคุมติดตามและประเมินผล จนถึงร่วมบำรุงรักษาโครงการระยะยาว และให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของประชาชนเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนรู้จักวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่ตนเองเป็นอยู่และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงเมื่อจำเป็นกระบวนการพัฒนาก็จะเกิดไปด้วยความสมัครใจปราศจาก การบังคับ ประชาชนจะมีบทบาทหลักในการพัฒนาความสามารถและสามารถพึ่งพาตนเองได้ และผลแห่งการพัฒนา ก็จะตกอยู่กับชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการปูพื้นฐานให้มีการสร้างประชาธิปไตยขึ้นในชุมชนได้อย่างมั่นคง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชนที่ทำการวิจัยครั้งนี้ได้อาศัยชุมชนเป็นพื้นฐานในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนอย่างเต็มที่ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับมากในประเด็นการค้นหาปัญหา พิจารณาปัญหา พิจารณาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหา การดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา การประเมินผลของกิจกรรมและสรุปผลของโครงการ และร่วมกันปฏิบัติตามหลักการจัดการมูลฝอยของชุมชนในระดับที่แตกต่างกัน โดยสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและแกนนำชุมชน อาสาสมัครชุมชน มีบทบาทในการบริหารงานจัดการมูลฝอยของชุมชนและทำงานร่วมกับชุมชน ทั้งนี้ความสำเร็จของการจัดการมูลฝอยของชุมชนต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและผลักดันให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในการรักษาความสะอาดภายในชุมชน

4.2.1 การมีส่วนร่วมระดับชุมชน

คุณเลิศ พงษ์เย็น (อ้างแล้ว) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชน มี การดำเนินการโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกันระหว่างครอบครัว – ครอบครัว ชุมชน – ชุมชน และชุมชน – องค์การบริหารส่วนตำบล โดยวิธีการปรับเปลี่ยนวิถีคิด และวิธีการทำงาน ซึ่งใช้กระบวนการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบันและชี้ให้เห็น ถึงปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นโดยเน้นปัญหาใกล้ตัวร่วมกันในครอบครัว ชุมชน และสร้างให้เกิด การคิด วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน โดยใช้ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมแล้ว นำมาวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างครอบครัว – ครอบครัว, กลุ่ม – กลุ่ม, ชุมชน – ชุมชน โดยองค์การบริหาร ส่วนตำบลและแกนนำชุมชนจะมีฐานะเป็นวิทยากรชุมชนให้ข้อมูลและองค์ความรู้เพิ่มเติม เพื่อให้เกิดการคิดที่นำไปสู่การตัดสินใจและการลงมือจัดการมูลฝอยร่วมกัน ซึ่งจะพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนัก จากทักษะการลงมือปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัยและเกิด ประสบการณ์บทเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน ส่งผลให้นำไปสู่การปรับ เปลี่ยน พฤติกรรมที่ส่งเสริมการจัดการมูลฝอยของชุมชน เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) พบว่า การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่ม แรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าประชาชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวของ เขาเองกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็น ความสำคัญของกิจกรรมนั้น และสิ่งหนึ่งที่แน่นอนที่สุด คือ ชาวชนบทเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้ จักปัญหาของตนเองดีที่สุดแต่มนุษย์ย่อมจะยังมองปัญหาของตนไม่ชัดเจนจนกว่าจะมีเพื่อนมา ช่วยให้เห็นวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาของตนได้เด่นชัดยิ่งขึ้น ในส่วนของเจ้าหน้าที่/ ภาควิชาความร่วมมือทุกหน่วยงานจะมีหน้าที่เสมือนเป็นกระจกเงาที่สะท้อนภาพให้ชาวชนบทได้เห็น ภาพของปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง

และนายชิน ชัยอินทร์ (อ้างแล้ว) ได้ชี้ให้เห็นกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อ การจัดการมูลฝอยดังกล่าวมีผลต่อการสร้างจิตสำนึกให้กับครอบครัวและชุมชน เนื่องจากผลจาก การทำกิจกรรม ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบต่อมิติด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การลดค่า ใช้จ่ายในครอบครัว กลุ่มหรือชุมชน มิติทางสังคม ได้แก่ กิจกรรมและกระบวนการดำเนินงาน เป็นเงื่อนไขให้ชุมชนและครอบครัวได้มีเวทีปรึกษาหารือร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมและความ สามีคคีในการพัฒนาครอบครัวและชุมชนอย่างต่อเนื่อง และรวมถึงมิติทางด้านสุขภาพ เรื่องของ ผลกระทบจากสารเคมีที่มีต่อร่างกาย, กลิ่นจากมูลสัตว์ เป็นต้น โดยให้แต่ละชุมชนคิด วิเคราะห์ ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกกลัว รู้สึกผิด จากพฤติกรรมและการกระทำ ณ ปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งของตนเอง สมาชิกในครอบครัว และคนใน

ชุมชน รวมถึงสิ่งแวดล้อมของชุมชน เมื่อชุมชนทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจึงต้องการร่วมกันแก้ไข ซึ่งลักษณะการทำงานจะแบ่งงานกันชัดเจน คือ ในระดับหมู่บ้านหรือชุมชน ทางแกนนำชุมชนซึ่งหมายถึงสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล, ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นกลไกหลักในชุมชนของตนเอง โดยแต่ละชุมชนจะมีคณะกรรมการชุมชนดูแลรับผิดชอบเฉพาะเรื่องซึ่งมีคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องประมาณชุมชนละ 10 - 15 คน

จากการวิจัย พบว่า ปัจจุบันชาวบ้านเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากขึ้น โดยสังเกตได้จากการเข้าร่วมประชุมในหมู่บ้าน การร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การทำแปลงสาธิตการเกษตรปลอดสาร และการร่วมจัดเก็บขยะสร้างชุมชนให้น่าอยู่ โดยเท่าที่ผ่านมาแกนนำได้มีส่วนช่วยในการสร้างการมีส่วนร่วมดังนี้

- สร้างศรัทธาในการทำงานจากผู้นำชุมชน และเป็นตัวอย่างที่ดี
- การสร้างความสัมพันธ์ระดับเครือข่าย
- การจัดเวทีระดมความคิดเห็นภายในชุมชน ให้ทุกคนได้ออกความคิดเห็น
- ให้ความสำคัญกับทุกกลุ่มในชุมชนเท่าเทียมกัน

4.2.2 การมีส่วนร่วมระดับองค์การบริหารส่วนตำบล

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นกลไกหลักในระดับท้องถิ่นที่จะทำให้การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดจากราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลพุทธศักราช 2537 ได้ยกระดับจากสภาตำบลเป็นองค์กรนิติบุคคลมีหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี การเมืองการปกครอง ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน มีอิสระในการดำเนินงานเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรคงานด้วยตนเอง เพื่อที่จะสามารถสนองตอบปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ไม่ใช่รอรับจากหน่วยงานราชการ โดยใช้รายได้จากการเก็บภาษีต่าง ๆ ในท้องถิ่นของตนเองและงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐมาบริหารจัดการร่วมกัน สิทธิและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2540 ระบุว่า มีสิทธิที่จะจัดการศึกษา อบรม ฝึกอาชีพ มีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของรัฐ บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และมีอำนาจหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายในการส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน ดังนั้นจึงได้มีพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2542

ขึ้นอีกฉบับหนึ่ง เพื่อแก้ไขพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2537 ให้สอดคล้องและครอบคลุมกับบทบัญญัติ รัฐธรรมนูญดังกล่าว

จากการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2537 และ พ.ศ. 2542 องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ยังไม่ได้ดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ตามที่พระราชบัญญัติและรัฐธรรมนูญระบุไว้ บทบาทหน้าที่ที่จะมุ่งเน้นไปที่การจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ ถนนและแหล่งน้ำ จึงทำให้แนวความคิดพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมีอยู่อย่างจำกัด และที่ผ่านมาก็ไม่ได้มีการพัฒนาความสามารถให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งทางด้านวิถีดิจิทัล ทักษะ และความตระหนักรู้ที่เพียงพอที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองตามบทบาทหน้าที่ที่มีความสอดคล้องกับปัญหาความต้องการของท้องถิ่นทั้ง ๆ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นตัวแทนของชุมชน มีทั้งทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ อำนาจ และบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติและตามรัฐธรรมนูญ

และจากการวิจัย พบว่า สถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของประเทศ โดยรวมคือ

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พื้นที่ป่าไม้ แร่ธาตุ ดิน น้ำบาดาล แหล่งน้ำฯ ทุกอย่างลดน้อยถอยลงและทวีความรุนแรงของปัญหามากขึ้น จนส่งผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพใจ และคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

ด้านทรัพยากรบุคคล คนเก่ง คนมีความรู้/ความสามารถ ถูกดึงออกจากชุมชน บุคลากรซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ถูกละเลยในการที่จะนำมาใช้ประโยชน์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจากการสื่อสารในยุคปัจจุบันได้สร้างค่านิยมให้กับชุมชนในทางที่ผิด ๆ กล่าวคือทัศนคติของชุมชนที่มีต่อบุคคลภายนอกกว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการที่จะมาช่วยพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่นของตนเอง ประกอบกับวิถีการพัฒนาที่ผ่านมาทำให้ชุมชน/ท้องถิ่นเกิดทัศนคติที่พึงพิงบุคคลภายนอกมากกว่าการให้ความสำคัญบุคคลภายในชุมชน

ด้านครอบครัวและสถาบันดั้งเดิมในชุมชน ทั้งวัด โรงเรียน ผู้อาวุโส ล้วนอ่อนแอลงจากกระแสการเห็นเงินและวัตถุเป็นใหญ่มากกว่าจิตใจ ความรัก ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้สถาบันทางครอบครัว ศาสนา และการศึกษา ลดความสำคัญ และมีบทบาทน้อยลงจนไม่อาจช่วยแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนได้

ด้านการเงินชุมชน ก็ถูกดึงออกจากชุมชนโดยการบริโภคสินค้าต่าง ๆ ที่มาจากภายนอกแทนที่การบริโภคสินค้าที่ชุมชนผลิตได้เอง/ขายเอง การหาอาหารธรรมชาติโดยไม่ใช้เงินกลายเป็นของหายาก เพราะทรัพยากรธรรมชาติที่ห่อยหรือลงไป เนื่องจากอัตรา

การเพิ่มของประชากร วิธีการบริโภคที่ไม่เหมาะสม และถูกดึงไปใช้กับระบบโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้ามาแทรกตัวเพื่อเอาผลประโยชน์กับชุมชนหรือท้องถิ่น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความล้มเหลวของชุมชนดังกล่าว มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับวิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและการบริโภคพลังงานของท้องถิ่นอย่างเกินสมดุลงมาตรฐานและแนวทางแบบเดิมที่เคยใช้แก้ปัญหาที่ไม่สามารถที่จะนำมาใช้ได้กับปัญหาที่ถึงขั้นระดับวิกฤติดังกล่าวได้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 ที่กำลังจะดำเนินการได้ระบอบอย่างชัดเจนถึงการพัฒนาประเทศ เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และยกระดับการพัฒนาประเทศให้สูงขึ้นในทุกด้านนั้นจะต้องอาศัยการสร้างการมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรท้องถิ่นหรือองค์กรชุมชนให้มีความสามารถที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหา และพัฒนาท้องถิ่นชุมชนของตนเอง นโยบายการปฏิรูปการเมืองการปกครอง การปฏิรูปการศึกษาการปฏิรูประบบสุขภาพ และการปฏิรูประบบเศรษฐกิจของประเทศก็มุ่งเน้นในประเด็นเดียวกัน และในอนาคตปี พ.ศ. 2549 ระบบการบริหารราชการต่าง ๆ เช่น โรงเรียน สถานีนามัย ตำรวจ โรงพยาบาล ชุมชน ที่อยู่ในเขตการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องขึ้นตรงต่อองค์การบริหารส่วนตำบล โดยองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีบทบาทมากในการที่จะดำเนินการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชนของตนเองในทุกด้าน รวมถึงการอนุรักษ์พลังงานที่เป็นผลกระทบจากการบริโภคพลังงานอย่างไม่เหมาะสมด้วย ซึ่งถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้รับการเตรียมแนวคิด การพัฒนาความรู้ความสามารถ และมีความตระหนักรู้เพียงพอนั้น ๆ นโยบายตลอดจนการวางแผนการดำเนินงาน และการจัดสรรงบประมาณที่จะเกิดขึ้นก็จะมีแนวโน้มกลับไปสู่วงจรการทำงานในลักษณะเดิม ๆ เหมือนที่ผ่านมา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานก็จะถึงขั้นวิกฤตอย่างรุนแรงมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งห่วยหรือและลดน้อยลงไปทุกขณะ ซึ่งวิกฤติปัญหาดังกล่าวเกี่ยวข้องกับ วิถีชีวิตและพฤติกรรมบริโภคของมนุษย์ทุกคน และจะส่งผลกระทบต่ออนุชนรุ่นหลังต่อไป ถ้าไม่ได้รับการกระตุ้นเตือนให้ปรับวิถีคิด วิธีการทำงาน วิธีการบริโภค ที่ไม่ใช้พลังงานจนเกินความเหมาะสมและจำเป็นและในขณะเดียวกันก็ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะต้องอาศัยการสร้างการมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรท้องถิ่นหรือองค์กรชุมชนให้มีความสามารถที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชนของตนเอง

นางอุบล ยะไวยุทธ์ (อ้างแล้ว) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ซึ่งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลดอนแก้วเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย

เรื่องราวชื่อสภาตำบลที่จะจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ลงวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 และได้รับการเลื่อนระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นชั้น 3 ในต้นปี 2540 องค์การบริหารส่วนตำบลระดับชั้นที่ 3 คือ มีรายได้ระหว่าง 6 - 12 ล้านบาท เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ในบริบทกึ่งเมืองกึ่งชนบท ที่มีความเข้มแข็งในระดับที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างคณะกรรมการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการฝ่ายบริหาร สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน เพื่อเอื้อประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพโปร่งใสและเป็นรูปธรรมจนได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนส่งผลทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้วเป็นแหล่งเรียนรู้หรือแหล่งดูงานให้กับองค์กรชุมชน องค์กรท้องถิ่น สถาบันการศึกษารวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ที่ให้ความสนใจมาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งปัจจุบันมีวิทยากรชุมชนและทีมงานของสำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้อำนวยการกระบวนการหลัก และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการดำเนินงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลโดยเน้น การมีส่วนร่วม (Participation) และเป็นกระบวนการเชิงระบบ (System Approach) คือ เริ่มตั้งแต่ขั้นของการคิด การวางแผน การลงมือทำ การติดตามผล และการรับผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อความต่อเนื่องในการดำเนินงานทั้งในเรื่องของแนวคิด กระบวนการทำงาน ทรัพยากรบุคคล และงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงาน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบการส่งเสริมพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการสนับสนุนและการประสานความร่วมมือระหว่างวิทยากรชุมชนกับสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก รวมถึงการติดตามผลเป็นระยะร่วมกับวิทยากร ชุมชน

ในขณะเดียวกันผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 (อ่างแล้ว) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมถึงการทำงานของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นกลไกสำคัญของการทำงานในลักษณะการผสมผสานผสมผสานการดำเนินกิจกรรม (Integration) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และพลังงานเข้าไปในกระบวนการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติในแผนงานทุกหมวด และเป็นการดำเนินงานในลักษณะการผสมผสานระหว่างแนวตั้งกับแนวนอน (Vertical & horizontal) เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับชุมชนและระดับองค์กรท้องถิ่นได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างจริงจังที่จะส่งผลไปสู่การเปลี่ยนวิถีการทำงาน การดำรงชีวิตของชุมชน และสร้างพลังร่วมกันในการจัดการมูลฝอยและรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาจิตสำนึก สร้างความรู้ ความเข้าใจ จากการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อนำ

ไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์และมุ่งหวังที่จะพัฒนาความสามารถในการบริหารจัดการและส่งเสริมให้เกิดการดำเนินกิจกรรมผสมผสานไปกับบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติและรัฐธรรมนูญกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Sustainability & Effectively) พร้อมทั้งจะเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ในการที่จะดำเนินการวางแผนเพื่อดำเนินงานในพื้นที่ของตนเอง โดยมุ่งเน้นการจัดการมูลฝอยทั้งทางตรงและทางอ้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในลักษณะองค์รวม (Holism) และเกิดการสร้างพลังทางสังคม (Social Empowerment) เพื่อการจัดการมูลฝอยของชุมชนในลักษณะของประชาคมตำบล (Tambon Civil Society) ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น สามารถลดปริมาณมูลฝอย ค่าใช้จ่ายลดลงจากการปรับเปลี่ยนค่านิยมในการบริโภค ปริมาณขยะลดลง เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนคนในชุมชนมีคุณภาพและมีแนวร่วมเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งก่อให้เกิดรายได้ภายในชุมชนและนำรายได้มาพัฒนาชุมชนให้เกิดประโยชน์ต่อไป

นางเพ็ญศรี พงษ์เย็น (สัมภาษณ์วันที่ 27 พฤศจิกายน 2547) ได้แสดงความคิดเห็น ถึงการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้ให้การสนับสนุนด้านข้อมูลและองค์ความรู้เพิ่มเติมซึ่งเป็นที่ประโยชน์ในการจัดการมูลฝอยของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือให้ลงมือทำกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้มากกว่าการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นเฉพาะการสร้างความรู้ ความเข้าใจ อาทิเช่น การสัมมนา การสาธิต การทัศนศึกษาดูงาน เวทีแลกเปลี่ยน ฯลฯ ซึ่งมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำแนะนำ รวมถึงสื่อที่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สามารถใช้เป็นเครื่องมือในขยายผลแนวร่วมพร้อมทั้งเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจสู่สมาชิกในครัวเรือน ชุมชน ซึ่งเนื้อหาของสื่อที่นำไปถ่ายทอดและขยายผลจะสอดคล้องความรู้เรื่องมูลฝอย ประเภทมูลฝอย และวิธีการ/กระบวนการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสมถูกต้อง อาทิเช่น การจัดบอร์ด แผ่นพับ โปสเตอร์ เอกสารเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ของอบต. เป็นต้น รวมถึงการรณรงค์ให้ชุมชนคัดแยกมูลฝอยและหันมาใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าไปตลาดเพื่อลดการนำมูลฝอยเข้าบ้าน เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการคิดที่นำไปสู่การตัดสินใจจัดการมูลฝอยร่วมกัน

ในขณะเดียวกันผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 (สัมภาษณ์วันที่ 30 พฤศจิกายน 2547) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมถึงให้ข้อมูลข่าวสารขององค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวคือ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการแจ้งข่าวสารและข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย/นโยบายการจัดการ มูลฝอยให้ชุมชนได้ทราบ อาทิเช่น การห้ามมิให้ชุมชนเผามูลฝอยในที่โล่งแจ้ง เนื่องจากฝุ่นควันที่ฟุ้งกระจายรบกวนชาวบ้านและเป็นมลพิษทางอากาศ เป็นต้น รวมถึงติดป้ายทิ้งมูลฝอยให้ถูกที่หรือ

ป้ายห้ามทิ้งมูลฝอยและป้ายคำขวัญรณรงค์ให้ชุมชนช่วยกันรักษาความสะอาดภายในชุมชน เพื่อให้เป็นชุมชนน่าอยู่

จากการวิจัย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเน้นการมีส่วนร่วม (Participation) และเป็นกระบวนการเชิงระบบ (System Approach) คือ เริ่มตั้งแต่ขั้นของการคิด การวางแผน การลงมือทำ การติดตามผล และการรับผลประโยชน์ร่วมกันทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อความต่อเนื่องในการดำเนินงานหลังจากที่สิ้นสุดโครงการ ทั้งในเรื่องของแนวคิด กระบวนการทำงาน ทรัพยากรบุคคลและงบประมาณในการสนับสนุน การดำเนินงาน และให้การส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Human Resource Development) คือ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำท้องถิ่นซึ่งเป็นกลไกสำคัญของ การทำงานในลักษณะการผสมผสานและการมีส่วนร่วม โดยมุ่งเน้นไปที่การปรับวิธีคิด การได้ ลงมือปฏิบัติ เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับโครงการและองค์กรท้องถิ่นได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างจริงจังที่จะส่งผลไปสู่การเปลี่ยนวิถีการทำงาน การดำรงชีวิตของชุมชน และสร้างพลังร่วมกันในการที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในลักษณะของกลุ่มเครือข่าย เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งแหล่งเรียนรู้จะเป็นเครื่องมือหรือสื่อที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์ในระดับท้องถิ่นกับผู้เริ่มดำเนินการ และเป็นการเรียนรู้ที่มีการปฏิสัมพันธ์ทางความคิดร่วมกัน (Iterative Learning) รวมทั้งเป็นการส่งเสริมประชาสัมพันธ์เพื่อการขยายผลในวงกว้าง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ผลการดำเนินงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกระแสให้สาธารณะเห็นความสำคัญของการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรและธรรมชาติ และมีการขยายเครือข่ายออกไปนอกเหนือจากพื้นที่การดำเนินงาน ซึ่งจะมุ่งเน้นความยั่งยืน (Sustainability) โดยความสำเร็จของการดำเนินงาน คือ ความต่อเนื่องอย่างเป็นกระบวนการ และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงขององค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมจะเริ่มต้นเกิดจากกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นหลักและเป็นกิจกรรมที่อยู่ในศักยภาพหรือวิสัยที่องค์การบริหารส่วนตำบลทำได้ เพื่อสร้างความมั่นใจให้องค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินกิจกรรมที่มีความซับซ้อนและยุ่งยากในการดำเนินงานตามลำดับและหลังจากที่โครงการสิ้นสุดลงองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถใช้ประสบการณ์และบทเรียนที่ได้จากการดำเนินงานร่วมกับโครงการเป็นฐานในการกำหนดนโยบายแผนงานและแนวทางการปฏิบัติร่วมกันในท้องถิ่น ประกอบกับมีการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการปรับปรุง/พัฒนาตนเองและนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะนำเอาดัชนีวัดผลความสำเร็จ

(Indicators) การสรุปบทเรียน (Lesson Learned) เป็นระยะ ๆ และการพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการดำเนินงานเป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผลร่วมกัน รวมถึงการประสานความร่วมมือ (Cooperation) กับองค์กรภาครัฐและเอกชน ในการดำเนินงานในลักษณะพหุภาคี เพื่อการดำเนินงานจะได้ไม่ซ้ำซ้อนกัน มีการประสานทั้งทางด้านทรัพยากรบุคคล วัสดุ-อุปกรณ์ งบประมาณ แนวคิด/กระบวนการทำงานและระยะเวลา เพื่อส่งเสริมการดำเนินงาน โครงการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และในขณะเดียวกันเป็นการขยายเครือข่ายในลักษณะที่ไม่เป็นทางการหรือในแนวระนาบ (Horizontal)

4.2.3 โครงการคัดแยก พัฒนา กำจัดขยะ

โครงการคัดแยก กำจัด พัฒนาขยะ เริ่มต้นมาจากโครงการสร้างจิตสำนึกและตระหนักในการบริหารจัดการมูลฝอยของชุมชนเมื่อปี 2544 โดยแนวคิดที่ว่าชุมชนดอนแก้วเป็นชุมชนที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น และสิ่งที่ตามมาคือปริมาณมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นและยากต่อการกำจัด ซึ่งมีสาเหตุมาจากประชาชนเป็นผู้สร้าง และจะเป็นปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้นแน่นอนในอนาคต ดังนั้นชุมชนดอนแก้วจึงมีการป้องกันปัญหามูลฝอยที่จะเกิดขึ้น โดยการสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน ซึ่งทางตำบลดอนแก้วได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานสิ่งแวดล้อมเขต 10 มาดำเนินงานโครงการคัดแยกมูลฝอยของชุมชนควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนโดยการให้ความรู้เรื่องมูลฝอยเปียก มูลฝอยแห้ง และการทำปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกในการเป็นวิทยากรให้ข้อมูลความรู้ด้านวิชาการที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ซึ่งได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงพยาบาลนครพิงค์ สาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับพิษภัยจากมูลฝอย สมาคมวิถีทางเลือกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และสำนักงานพัฒนาที่ดินที่มาช่วยในเรื่องของการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ

ทั้งนี้โครงการคัดแยก กำจัด พัฒนาขยะ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ วิธีคิด และสร้างจิตสำนึก ในการจัดการมูลฝอย รวมถึงพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นและการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกัน ซึ่งกลไกหลักสำคัญในการดำเนินงานโครงการ คือ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล แกนนำ ชุมชน และอาสาสมัครชุมชน ซึ่งมีบทบาททั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมเรียนรู้ การนิเทศติดตามและประเมินผล และมีฐานะเป็น “วิทยากรชุมชน” โดยมุ่งหวังให้มีการขยายแนวร่วมเพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น โรงเรียน วัด และชุมชนอื่น ๆ ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินโครงการฯ ส่งผลให้

- ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยเกิด การเรียนรู้และการจัดการบริหารภายในหมู่บ้านเกี่ยวกับมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งก่อให้เกิดรายได้ภายในชุมชนเรียกว่า กองทุนมูลฝอย (เฉลี่ยมากที่สุด 20,000 บาท น้อยที่สุด 2,500 บาท) และนำรายได้มาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อไป

- ปริมาณมูลฝอยที่เป็นถุงพลาสติกลดลง ปริมาณมูลฝอยในหมู่บ้านลดลง เนื่องจากชุมชนบางส่วนหันกลับมาใช้ตะกร้าและถุงผ้าแทนถุงพลาสติก

- มีการนำมูลฝอยที่ย่อยสลายได้มาทำปุ๋ยใช้ในชุมชน และมีการนำมูลฝอยจากมูลสัตว์มาทำแก๊สชีวภาพที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำ สามารถนำไปทำหรือสร้างใช้ภายในครัวเรือนได้

- มีแกนนำชุมชนและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นกลไกผลักดันต่อเนื่อง และมีวิทยากรแกนนำชุมชนพร้อมที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการมูลฝอย การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม

- เกิดการทำงานในลักษณะประชาคมที่ไม่แยกส่วนระหว่างสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกับแกนนำชุมชน

- วิทยากรชุมชนมีทักษะในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในชุมชนเพื่อส่งเสริมโครงการหมู่บ้านขยะทองคำให้เกิดการมีส่วนร่วมทุกครัวเรือนในชุมชน

- บริหารจัดการงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจ 1 ล้านบาทมาใช้ในการจัดการมูลฝอยเชิงเศรษฐกิจ

- ชุมชนหมู่ 7 บ้านสันเหมือง ได้เข้าร่วมโครงการจัดการมูลฝอยในชุมชน ซึ่งมีกองทุนในหมู่บ้าน มีการจัดการร่วมกันจนได้รับรางวัลชนะเลิศที่ 1 ในโครงการขยะทองคำของกรมประชาสัมพันธ์เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2545 ซึ่งเป็นตัวอย่างให้ชุมชนอื่นสนใจ และศึกษาถึงการจัดการกองทุนเพื่อจะได้นำไปบริหารจัดการในชุมชนของตนเอง

- เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับองค์กรท้องถิ่น เทศบาล สถานบันการศึกษา และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับจังหวัดและระดับภาค

- วิทยากรชุมชนมีกิจกรรมทำร่วมกันอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับชุมชน และระดับตำบลและมีการทำงานเป็นที่ร่วมกันอย่างเข้มแข็ง

จากการวิจัย พบว่า ก่อนการดำเนินการโครงการคัดแยก พัฒนา กำจัดขยะ ทางชุมชนได้มีการทบทวนวิธีการดำเนินการจัดการขยะที่ผ่านมาประมาณ 2 ปี ว่าทำไมถึงไม่เกิดผลตามที่ได้ดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการที่เป็นนโยบายด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

ชุมชน ซึ่งมีข้อค้นพบ คือ ที่ผ่านมามีกิจกรรมการสร้างความรู้ ความเข้าใจจะอยู่เฉพาะสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเท่านั้น, กิจกรรมไม่หลากหลายต่อเนื่องมีเฉพาะกิจกรรมอบรมให้ความรู้ และไม่มีกิจกรรมพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานกับชุมชน และการติดตามความก้าวหน้าจะอยู่ในเวทีประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเท่านั้น ซึ่งเมื่อเข้าร่วมโครงการมีการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการจัดการขยะ คือ กิจกรรมที่ใช้กระบวนการดำเนินงานจะมีความหลากหลาย ซึ่งขยายโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้จากหลายช่องทางเพื่อเสริมแรงให้เกิดจิตสำนึกต่อการจัดการขยะเพื่อนำไปสู่การจัดการมูลฝอยร่วมกัน และการมีวิทยากรชุมชนเพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งโครงการคัดแยก พัฒนา กำจัดขยะ เป็นกิจกรรมที่แสดงถึงความตระหนักและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงจนถึงขั้นการจัดการร่วมกันหลังจากผ่านการเตรียมพร้อมในด้านจิตสำนึกการรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจ โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น ค่าใช้จ่ายลดลงจากการปรับเปลี่ยนค่านิยมในการบริโภค ปริมาณมูลฝอยลดลง เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชน คนในชุมชนมีคุณภาพและมีแนวร่วมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งค่าตอบแทนของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน จากโครงการคัดแยก พัฒนา กำจัดขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว

นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว (อบต.) ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างจริงจังตั้งแต่ พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ในช่วงก่อนปี พ.ศ.2540 ได้มีการดำเนินกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน แต่เป็นลักษณะการดำเนินงานที่แยกส่วนทำและทำกิจกรรมนั้น ๆ เสร็จแล้วก็จบไม่มีความต่อเนื่อง และอีกส่วนหนึ่งเป็นการให้ความร่วมมือกับนักวิชาการในการทำวิจัยเรื่องการอนุรักษ์ลำน้ำปิงที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลดอนแก้ว การให้ความสำคัญอย่างจริงจังและเริ่มการดำเนินงานอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ.2540 นั้น เนื่องจาก อบต.ดอนแก้ว ได้เข้าร่วมโครงการรณรงค์ ซึ่งเป็นโครงการบูรณาการการศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน โดยใช้โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นโรงเรียนเป้าหมายในการดำเนินงานควบคู่กับชุมชน หลังจากนั้นเป็นระยะเวลา 2 ปีกว่า ทาง อบต.ดอนแก้วได้เข้าร่วมโครงการความร่วมมือระหว่างกระทรวงศึกษากับสถาบันสิ่งแวดล้อม โดยโครงการดังกล่าวจะให้ความสำคัญกับการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้เรื่องของการพัฒนา หลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในโรงเรียนให้กับเยาวชน และในปี พ.ศ.2543 ทางอบต.ดอนแก้วได้เข้าร่วมโครงการ อบต. รักถิ่น รักษ์พลังงาน กับสมาคมวิถีทางเลือกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นโครงการนำร่องในระยะเวลา 1 ปี ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพ กลไกการดำเนินงานทั้งในระดับชุมชนและระดับอบต.ให้สามารถที่

จะบริหารจัดการและดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนหลังจากที่โครงการสิ้นสุดลง ผลกระทบจากการดำเนินงานโครงการดังกล่าวที่เป็นฐานทั้งทรัพยากรและบุคลากรและรวมถึงนโยบายของ อบต. ในการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ทั้งนี้ อบต. ดอนแก้วยังเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับองค์กรท้องถิ่นอื่น ๆ นักศึกษา นักวิชาการ และองค์กรพัฒนาต่าง ๆ ได้มาศึกษาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนงานด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีแกนนำที่แรงขับเคลื่อนหลักในชุมชนที่มีวิสัยทัศน์และทักษะในการทำงานแบบมีส่วนร่วมหนุนเสริมงานของ อบต. อย่างแข็งขัน

4.2.4 ความร่วมมือของชาวบ้านและการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

จากตารางที่ 9 ความเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือของชาวบ้านในการจัดการมูลฝอยของชุมชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือของชาวบ้านในการจัดการมูลฝอยของชุมชน คือ ชาวบ้านให้ความร่วมมือดีมาก จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 53.0 ชาวบ้านบางส่วนให้ความร่วมมือ แต่บางส่วนเฉย ๆ จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 44.6 และชาวบ้านต่างคนต่างอยู่ไม่สนใจ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าชาวบ้านให้ความร่วมมือดีมากในการจัดการมูลฝอยของชุมชน และจะมีชาวบ้านบางส่วนเฉย ๆ จากการศึกษา พบว่า การที่ชุมชนจะยอมรับความคิดริเริ่มหรือของแปลกใหม่ก็ต่อเมื่อเห็นว่าจะได้ประโยชน์โดยตรงในระยะสั้น ซึ่งธรรมชาติของชาวชนบทมักจะไม่ชอบแสดงตัวเป็นศัตรู รวมทั้งไม่ชอบโต้เถียง ขัดแย้ง ชุมชนจะรับทุกอย่างโดยไม่คัดค้านแต่ไม่เห็นด้วยและไม่แสดงปฏิกิริยา ซึ่งเมื่อถึงเวลาดำเนินการจะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมหรือเข้าไปตอนแรกแล้วก็ขาดหายไป แต่เมื่อบุคคลเหล่านั้นเห็นถึงผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้ บุคคลเหล่านั้นก็จะเข้ามามีส่วนร่วมตลอดทั้งกระบวนการทำงาน

ตารางที่ 9 ความเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือของชาวบ้านในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ความเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือของชาวบ้าน	จำนวน	ร้อยละ
--	-------	--------

1	ชาวบ้านบางส่วนให้ความร่วมมือ แต่บางส่วนเฉย ๆ	127	44.6
2	ชาวบ้านต่างคนต่างอยู่ไม่สนใจเลย	7	2.5
3	ชาวบ้านให้ความร่วมมือดีมาก	151	53.0
4	อื่น ๆ โปรดระบุ	-	
รวม		285	100.0

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ นางอุบล ยะไวทย์ (อ้างแล้ว) ถึงการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือของชาวบ้านในการจัดการมูลฝอยของชุมชนดังต่อไปนี้

- การดำเนินกิจกรรม ตำบลดอนแก้วได้ใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะและการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยกิจกรรมที่ใช้ในกระบวนการดำเนินงานจะมีความหลากหลายทั้งในด้านกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึก การทัศนศึกษาดูงาน การรณรงค์ และการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง ซึ่งขยายโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้จากหลายช่องทาง เพื่อเสริมแรงให้เกิดจิตสำนึกต่อการจัดการมูลฝอยและนำไปสู่การอนุรักษ์พลังงานร่วมกัน

- แรงจูงใจ จากการที่แต่ละหมู่บ้านได้สมัครเข้าร่วมประกวดโครงการหมู่บ้านขยะทองคำเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล แกนนำชุมชน อาสาสมัคร วิทยากรชุมชน และคณะทำงานสนับสนุนในระดับองค์การบริหารส่วนตำบลมีกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็งและจริงจังจนทำให้มีทักษะความสามารถ มีความมั่นใจ และทีมงานเป็นเหตุจูงใจที่จะประสานการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยและการอนุรักษ์พลังงานในตำบลร่วมกันอย่างเข้มแข็ง

- การมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ โดยเฉพาะในส่วนของชั้นการรับผลประโยชน์มีบุคคลบางกลุ่มหรือบางครอบครัวในชุมชนยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในชั้นเริ่มคิดวางแผน ลงมือทำ และประเมินผล แต่เมื่อผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการมูลฝอยของชุมชนนำมาใช้เพื่อกิจกรรมของชุมชนซึ่งตนเองได้รับประโยชน์ด้วย จึงมีผลต่อการกระตุ้นจิตสำนึกให้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในระยะหลัง

- สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เพียงฝ่ายเดียวในแต่ละชุมชนไม่เพียงพอต่อการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ต้องอาศัยแกนนำชุมชน อาสาสมัครชุมชน และผู้นำกลุ่มสนใจต่าง ๆ ที่เป็นทรัพยากรบุคคลของชุมชนมีบทบาทสำคัญไม่น้อยกว่าสมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งในบางชุมชนบุคลากรกลุ่มดังกล่าวมีพลังและได้รับการยอมรับหรือศรัทธามากกว่าสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นกระบวนการสร้างจิตสำนึกเพื่อ

การจัดการมูลฝอยและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนที่จะนำไปสู่ความต่อเนื่องและยั่งยืน ทางตำบลดอนแก้วจึงต้องประสานภาคีความร่วมมือในชุมชนที่หลากหลายและทุกระดับ

4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชน ตำบลดอนแก้ว อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ นั้น มีปัจจัยต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้วิจัยถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของประชาชน โดยมีปัจจัยภายใน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ, ความตระหนัก และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การรับรู้ข่าวสาร ดังรายละเอียดที่นำเสนอต่อไปนี้

4.3.1 ปัจจัยภายใน

1) ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

สำหรับผลการวิจัยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างตำบลดอนแก้ว จำนวน 285 ครัวเรือน ได้ผลการวิจัยดังแสดงในตารางที่ 10 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 10 ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การจัดการมูลฝอย	ถูกต้อง		ไม่ถูกต้อง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มูลฝอย หมายถึง สิ่งที่เราไม่ต้องการอาจจะ อยู่ในรูปของแข็งหรือของแข็งที่มีน้ำและ ความชื้นปะปนอยู่	268	94.0	17	6.0
2. เศษโลหะ เศษแก้ว เศษกระป๋อง เศษ คอนกรีต จัดเป็นมูลฝอยชนิดที่สามารถใหม่ เป็นเก้าอี้ได้ด้วยการเผาไหม้ธรรมดา	283	99.3	2	0.7
3. เศษอาหาร เศษผัก เศษเนื้อ เศษผลไม้ จัดเป็นมูลฝอยประเภทมูลฝอยแห้ง	276	96.8	9	3.2

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การจัดการมูลฝอย	ถูกต้อง		ไม่ถูกต้อง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. กระป๋องทีนเนอร์ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ รถยนต์ หลอดไฟฟ้า สามารถทิ้งรวมกับ มูลฝอยประเภทอื่น	285	100.0	-	-
5. เศษไม้ เศษหญ้า กระจาดฯ จัดเป็นมูลฝอย แห้งและสามารถไหม้เป็นเถ้าถ่านได้ และ สามารถเผาได้ในที่โล่งแจ้ง ซึ่งไม่ก่อมลพิษ ทางอากาศ	232	81.4	53	18.6
6. ถูพลาสติก ก่องโฟม เป็นมูลฝอยประเภท ที่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ	283	99.3	20	0.7
7. ใช้ถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติก, การใช้ ใบตองห่ออาหารหรือนำปิ่นโตไปใส่อาหาร แทนการใส่ถุงหรือก่องโฟม เป็นการลด มูลฝอยจากแหล่งที่เกิด	281	98.6	4	1.4
8. การจัดการมูลฝอยที่ดี หมายถึง การมุ่งหลีกเลี่ยงหรือลดปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นใน อนาคต โดยการก่อให้เกิดมูลฝอยน้อยลง และลด การเสี่ยงภัยจากมลพิษที่เกิดจาก มูลฝอย	283	99.3	2	0.7
9. การนำกลับมาผลิตใหม่ เป็นการแยกวัสดุที่ ไม่สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำออกจากมูลฝอย และรวบรวมมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต สินค้าขึ้นใหม่	276	96.8	9	3.2
10. การคัดแยกประเภทมูลฝอยทำให้สามารถ วางแผนในการกำจัดมูลฝอยครั้งสุดท้ายได้ อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ	285	100.0	-	-

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การจัดการมูลฝอย	ถูกต้อง		ไม่ถูกต้อง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
11. การกำจัดมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลมีอยู่ 3 วิธี ได้แก่ การกำจัดมูลฝอยด้วยการเผา ในเตา การหมักปุ๋ย และการกลบฝังดิน	282	98.9	3	1.1
12. สาเหตุของการเกิดมูลฝอยมาจากประชาชน ขาดจิตสำนึก ความตระหนัก และวินัยใน การรักษาความสะอาดและรักษาสิ่งแวดล้อม	281	98.6	4	1.4

จากตารางที่ 10 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยอันตรายที่ไม่สามารถนำมาทิ้งรวมกับมูลฝอยประเภทอื่นได้และการคัดแยกประเภทมูลฝอย จำนวน 283 คน คิดเป็นร้อยละ 99.3 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยชนิดที่ไม่สามารถเผาไหม้เป็นถ่านได้ด้วยการเผาไหม้ธรรมดาและมูลฝอยประเภทที่ไม่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ รวมถึงการจัดการมูลฝอยที่ดี จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 98.9 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำจัดมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาล จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 98.6 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการลดมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดและสาเหตุของการเกิดมูลฝอยมาจากประชาชนขาดจิตสำนึก ความตระหนัก และวินัยในการรักษาความสะอาดและรักษาสิ่งแวดล้อม จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 96.8 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยเปียกและการนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ จำนวน 268 คน คิดเป็นร้อยละ 94.0 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของมูลฝอย จำนวน 232 คน คิดเป็น ร้อยละ 81.4 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจำพวกเศษไม้ เศษหญ้า กระดาษ ซึ่งเป็นมูลฝอยแห่งที่ไม่ควรจะทำจัดด้วยวิธีการเผาไหม้ในที่โล่งแจ้งเพราะจะก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลฝอยและการกำจัดมูลฝอย โดยเฉพาะการคัดแยกมูลฝอย เนื่องจากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำ และแกนนำชุมชน อาสาสมัครชุมชน เป็นผู้ผลักดันอย่างต่อเนื่องในการทำกิจกรรม โดยมีฐานะเป็นวิทยากรชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจ และเป็นผู้กระตุ้นให้ชุมชนเกิดการลงมือปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัยและเกิดความตระหนัก และมีประสบการณ์และองค์ความรู้ใหม่จากการดำเนินกิจกรรมสามารถนำองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนได้

ตารางที่ 11 ระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

ระดับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย	ความถี่	ร้อยละ
ความรู้น้อย	-	-
ความรู้ปานกลาง	279	97.9
ความรู้มาก	6	2.1
รวม	285	100.0

จากตารางที่ 11 จากแบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย จำนวน 12 ข้อ กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 285 คน พบว่า จำนวน 279 คน คิดเป็นร้อยละ 97.9 มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีคะแนนระหว่าง 5 – 8 คะแนน และจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจะอยู่ในระดับมาก

จากการวิจัย พบว่า ตำบลคอนแก้วได้มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของชุมชน และกระตุ้นให้เกิดความตระหนัก โดยใช้ข้อมูลและสถานการณ์จริงที่ครอบครัวและชุมชนพบเห็นเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นและใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและจิตสำนึกของชุมชน เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาเกิดจากทัศนคติ ความเชื่อ และระบบค่านิยมของแต่ละคน แต่ละชุมชน การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ และระบบค่านิยม จะต้องอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการลงมือปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัยเกิดประสบการณ์และบทเรียน เพื่อการค้นหาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงด้วยตนเอง เพราะชุมชนเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด นอกเหนือจากความรู้ ความเข้าใจ ที่ได้รับเพื่อประกอบการตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตำบลคอนแก้วยังมุ่งเน้นให้ชุมชนลงมือทำกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้มากกว่าการบริหารจัดการโครงการที่มุ่งเน้นเฉพาะการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา โดยประชาชนในชุมชนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์จากการทำงานพัฒนา

2) ความตระหนักต่อการจัดการมูลฝอย

สำหรับผลการวิจัยเกี่ยวกับความตระหนักในการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างตำบลดอนแก้ว ได้ผลการวิจัยดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ความตระหนักของประชาชนต่อการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ความตระหนักของประชาชน ต่อการจัดการมูลฝอยของชุมชน	ระดับความตระหนัก		
	Mean	S.D.	เกณฑ์
1. การคัดแยกประเภทและชนิดของมูลฝอยจะต้องกระทำเป็นอันดับแรกก่อนที่จะทิ้งมูลฝอยลงถัง	4.73	0.59	มากที่สุด
2. การคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือนเพื่อจำหน่าย แม้จะมีรายได้ไม่มากนักแต่ก็คุ้มค่า เพราะช่วยลดปริมาณและปัญหามูลฝอยในบ้าน	4.68	0.54	มากที่สุด
3. การเผากิ่งไม้ ใบไม้แห้ง หญ้า กระจาดที่ไม่ใช้แล้ว ฯลฯ ณ ที่โล่งแจ้งในชุมชน ผุ่นควันที่ฟุ้งกระจายส่งผลกระทบต่อให้เกิดมลพิษทางอากาศสู่มรรยาากาศ	3.80	1.56	มาก
4. การคัดแยกมูลฝอยภายในครัวเรือนก่อนนำมาทิ้งถือเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติทุกครั้ง เพื่อการกำจัดมูลฝอยครั้งสุดท้ายเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ	4.59	0.75	มากที่สุด
5. เมื่อมีการตัดกิ่งไม้ ต้นไม้ ควรจัดเก็บโดยการนำไปกองไว้ข้างถนนเพื่อให้เกิดการย่อยสลายเองตามธรรมชาติ	1.72	1.05	น้อยที่สุด
6. มูลฝอยที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ ควรคัดแยกและนำมาใช้ใหม่ เพราะเป็นหนทางหนึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรให้สิ้นเปลืองน้อยลง	4.64	0.76	มากที่สุด
7. การทิ้งมูลฝอยลงตามพื้นแหล่งน้ำ หรือตามที่ว่างเปล่าเกิดจากความมักง่ายและขาดความสำนึกถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้น	4.17	1.29	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.0	0.40	มาก

ตารางที่ 12 แสดงถึงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนของคะแนนความตระหนักของประชาชนต่อการจัดการมูลฝอยของชุมชน และจากเกณฑ์การแบ่งระดับความตระหนักของกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยรวมพบว่าเท่ากับ 4.0 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีความตระหนักต่อการจัดการมูลฝอยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.43 – 4.31) และความตระหนักในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยไม่แตกต่างกันมากนัก (ค่าเฉลี่ยของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.40)

จากการวิจัย พบว่า ตำบลดอนแก้วได้นำกระบวนการสร้างความตระหนักเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แบบการสื่อสารสองทาง และซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้ทั้งผู้รู้และผู้รับได้มีการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นกระบวนการดังกล่าวจะต้องอาศัยกลไกที่มีความรู้ ความเข้าใจ กล่าวคือ ผู้ให้ หมายถึง ผู้รู้หรือวิทยากรจะทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่เพียงฝ่ายเดียว ผู้รับ หมายถึง ผู้เข้าอบรมจะมีบทบาทในการรับรู้เพียงอย่างเดียว ซึ่งวิธีการที่ใช้ส่วนมากเป็นการสื่อสารทางเดียว (One way communication) มากกว่าการสื่อสารสองทาง (Two way communication) และการปฏิสัมพันธ์ (Instruction) ระหว่างผู้ให้กับผู้รับนั้นมีโอกาสน้อยมาก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะการทำงานจะเป็นแบบบนลงล่างมากกว่าล่างขึ้นบน และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าการทำงานพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อความล้มเหลวของสังคมหรือชุมชนในปัจจุบัน วัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมก็เสื่อมหายไป ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดที่สำคัญของพลังงานในปัจจุบันถูกนำมาใช้เพื่อสนองตอบวิถีการผลิตและการบริโภคแบบทุนนิยมลดลงจนถึงขั้นวิกฤตยิ่งวิถีการผลิตและการบริโภคเปลี่ยนไปมากเท่าไรทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานก็จะหมดไปดังที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในปัจจุบัน

4.3.2 ปัจจัยภายนอก

1) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

ตารางที่ 13 การได้รับข่าวสารเรื่องการจัดการมูลฝอยจำแนกตามแหล่งให้ข่าวสาร

แหล่งการได้รับข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. วิทยุ	44	15.4
2. หนังสือพิมพ์	31	10.9
3. การเข้าร่วมประชุม/อบรมเรื่องสิ่งแวดล้อม	18	6.3
4. เอกสารเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ของอบต	63	22.1
5. การเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมของชุมชน	59	20.7

ตารางที่ 13 (ต่อ)

แหล่งการได้รับข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
6. เจ้าหน้าที่/สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	40	14.0
7. หอกระจายข่าวของชุมชน	55	19.3
8. โทรทัศน์	111	38.9
9. จากเจ้าหน้าที่รัฐ	7	2.5
10. จากเพื่อนบ้าน	9	3.2
11. นิตยสาร วารสาร	5	1.8
12. อื่น ๆ โปรดระบุ.....	-	-

* ร้อยละคิดจากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 285 คน

จากตารางที่ 13 ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับข่าวสารเรื่องการจัดการมูลฝอยจาก โทรทัศน์มากที่สุด จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 38.9 รองลงมา คือ เอกสารเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ของอบต. จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 22.1 การเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมของชุมชน จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 20.7 หอกระจายข่าวของชุมชน จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 วิทยุ จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 15.4 และหนังสือพิมพ์ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9 จากการวิจัยพบว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมทั่วถึงประชาชนทั่วไปสามารถรับฟังและรับชมได้ทุกเพศทุกวัย โดยมีทั้งภาพและเสียงประกอบ และไม่จำกัดเวลาในการสื่อสาร สามารถชักจูงหรือดึงดูดให้ประชาชนทั่ว ๆ ไป เมื่อได้รับฟังและรับชมปฏิบัติตามได้ ซึ่งอาจจะเป็นวิธีการจัดการมูลฝอยแบบง่ายไม่ยุ่งยาก และมีความชัดเจน ส่วนเอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นเอกสารที่สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับขยะ สาเหตุ ผลกระทบ และวิธีการจัดการ โดยใช้การวาดเป็นภาพประกอบตัวการ์ตูน เพื่อไม่ให้เป็นวิชาการเกินไป ซึ่งเอกสารเผยแพร่ทางวิทยากรชุมชนจะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของชุมชนแก่ประชาชนในชุมชนของตน ซึ่งในบางครั้งกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่ดำเนินการโดยชุมชนเอง หรือวิทยากรชุมชน ผู้นำและแกนนำชุมชน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ดำเนินการ ก็จะนำเอกสารเผยแพร่ไปใช้เป็นสื่อที่จะถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และให้แก่ประชาชนที่มาเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อประชาชนจะได้นำเอกสารเผยแพร่และความรู้ ความเข้าใจ ที่ได้รับการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ไปขยายผลต่อสมาชิกในครอบครัวของตน

ตารางที่ 14 ความถี่ของการได้รับข่าวสารเรื่องมูลฝอย

ความถี่ของการได้รับข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
1. ทุกวัน	98	34.4
2. สัปดาห์ละครั้ง	62	21.8
3. 2 สัปดาห์ต่อครั้ง	33	11.6
4. 1 เดือนต่อครั้ง	71	24.9
5. 3 เดือนต่อครั้ง	11	3.9
มากกว่า 3 เดือนต่อครั้ง	10	3.5
รวม	285	100.0

จากตารางที่ 14 ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับข่าวสารเรื่องมูลฝอยจากแหล่งข่าวสารทุกวัน จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 34.4 รองลงมาได้รับข่าวสาร 1 เดือนต่อครั้ง จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9 สัปดาห์ละครั้ง จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 21.8 2 สัปดาห์ต่อครั้ง จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 11.6 และมากกว่า 3 เดือนต่อครั้ง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 จากการวิจัยพบว่า สื่อแต่ละชนิดมีความสามารถในการผลิตข่าวสารและเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกัน จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มสามารถที่จะเลือกที่จะรับข่าวสารในเรื่องที่ตนเองมีความสนใจและปฏิเสธที่จะรับสื่อได้ในเวลาเดียวกันในระดับความถี่ที่ต่างกันไปตามโอกาสและความสนใจ โดยความถี่ของการสื่อสารที่เกิดขึ้นจะส่งผลให้มีการรับรู้และตระหนักในปัญหามากขึ้น

ตารางที่ 15 ข่าวสารเรื่องมูลฝอยกับพฤติกรรมการจัดการมูลฝอย

ผลต่อพฤติกรรม	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่มีเลย	6	2.1
2. มี และปฏิบัติตามบ้าง	211	74.0
3. มี และปฏิบัติตามทุกครั้ง	68	23.9
รวม	285	100.0

จากตารางที่ 15 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากที่สุดมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะปฏิบัติตามบ้างหลังจากได้รับข่าวสารเรื่องมูลฝอย จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 74.0 มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะปฏิบัติตามทุกครั้ง จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 23.9 และข่าวสารไม่มีผลต่อพฤติกรรมเลย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 จากการวิจัย พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารและความถี่ในการรับข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ปฏิบัติตามบ้าง ปฏิบัติตามทุกครั้ง หรือไม่ปฏิบัติตามเลย ซึ่งขึ้นอยู่กับความชัดเจนของข้อมูลข่าวสารที่สื่อแก่ผู้รับ ความเข้าใจของผู้รับเมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารนั้น ๆ และรวมถึงข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมีความยากง่ายในการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 16 ความสนใจในเนื้อหาเรื่องการจัดการมูลฝอย

ความสนใจในเนื้อหา เรื่องการจัดการมูลฝอย	จำนวน	ร้อยละ
1. การคัดแยกมูลฝอย	86	30.2
2. การลดมูลฝอย	41	14.4
3. การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ	65	22.8
4. การกำจัด เช่น ฝังกลบ เผา และหมักปุ๋ย	31	10.9
5. การฟื้นฟูประโยชน์จากมูลฝอย	52	18.2
6. การป้องกันอันตรายจากมูลฝอย	10	3.5
7. อื่น ๆ โปรดระบุ	-	-
รวม	285	100.0

จากตารางที่ 16 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความสนใจในเนื้อหาเรื่อง การคัดแยกมูลฝอย จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 เนื้อหาการนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 22.8 เนื้อหาการฟื้นฟูประโยชน์จากมูลฝอย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 18.2 เนื้อหาการลดมูลฝอย จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 14.4 เนื้อหาการกำจัด มูลฝอย จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9 และเนื้อหาการป้องกันอันตรายจากมูลฝอย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 ตามลำดับ

สรุปจากตารางที่ 13 – 16 ได้ว่า การจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่ได้รับจากสื่อหลายประเภทและมีระดับความถี่ในการรับข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันนั้น มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง โดยผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารจากแหล่งโทรทัศน์ เอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล การเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมของชุมชน หอกระจายข่าวของชุมชน วิทยู และหนังสือพิมพ์ ซึ่งเรียงลำดับตามแหล่งที่ประชาชนได้รับข่าวสารมากมาน้อย 5 อันดับ ซึ่งความถี่ในการได้รับข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างจะได้รับข่าวสารเรื่องมูลฝอยทุกวัน ซึ่งข่าวสารเรื่องมูลฝอยเมื่อประชาชนได้รับข่าวสารแล้วส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามีผลต่อพฤติกรรม โดยจะมีการปฏิบัติตามบ้างในบางครั้ง ซึ่งอาจจะเป็นวิธีการที่ง่าย ๆ ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน และประชาชนจะให้ความสนใจเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การนำผลิตภัณฑ์มาใช้ซ้ำ และการฟื้นฟูประโยชน์จากมูลฝอย เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ประชาชนสามารถร่วมกันปฏิบัติและช่วยลดปัญหามูลฝอยได้

โดยการวิจัย พบว่า ตำบลดอนแก้วได้รณรงค์ให้ประชาชนในชุมชนหันมาใช้ถุงผ้าตะกร้ามาใส่ของ หรือปั่นโตใส่อาหารแทนการใส่ถุงพลาสติกขณะไปตลาด หรือรณรงค์ให้พ่อค้าแม่ค้าหันมาใช้ใบตองห่ออาหารแทนการใส่ถุงพลาสติกหรือกล่องโฟม รวมถึงมีการคัดแยกมูลฝอยก่อนนำทิ้ง ซึ่งการคัดแยกมูลฝอยดังกล่าวเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดรายได้แก่ชุมชน ทำให้ชุมชนมีกองทุนขยะของหมู่บ้าน สามารถนำไปใช้พัฒนาชุมชนของตนในด้านต่าง ๆ และรวมถึงการฟื้นฟูประโยชน์จากมูลฝอย คือ มูลสัตว์ที่เป็นทั้งมูลฝอยและมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน ซึ่งจะกลุ่มตัวอย่างหมู่ที่ 9 ได้นำมูลมาฟื้นฟูเป็น “แก๊สชีวภาพ” ที่มีต้นทุนในการผลิตต่ำสามารถนำไปทำหรือสร้างใช้ภายในครัวเรือน เพื่อทดแทนการใช้แก๊สหุงต้ม เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างจะมีพฤติกรรมตามข่าวสารที่ได้รับมา ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติที่ดีและจะส่งผลต่อการดำเนินงานจัดการมูลฝอยของชุมชน โดยจะทำให้ลดปริมาณมูลฝอยที่จะเกิดขึ้นในชุมชนและลดขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงานจัดการมูลฝอยของชุมชนได้มาก

4.4 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) และ ค่า Chi – square เพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจจัยความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก และการรับรู้ข่าวสาร

1.) ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

ตารางที่ 17 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ระดับความรู้	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ปานกลาง	11 (3.86)	77 (27.02)	191 (67.02)	279 (97.89)
มาก	- (-)	6 (2.11)	- (-)	6 (2.11)
รวม	11 (3.86)	83 (29.12)	191 (67.02)	285 (100.00)

$\chi^2 = 14.916$ $df = 2$ $p \text{ value} = .001^*$

จากตารางที่ 17 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในระดับปานกลาง และจากการทดสอบไคสแควร์ พบว่า ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการวิจัย พบว่า ชุมชนตำบลดอนแก้วใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและสถานการณ์จริงที่ครอบครัวและชุมชนประสบพบเห็นเป็นเครื่องมือในการสร้างให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ผสมผสานกับยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์ เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาเกิดจากทัศนคติ ความเชื่อ และระบบค่านิยมของแต่ละคน แต่ละชุมชน การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อ และระบบค่านิยมจะต้องอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการลงมือปฏิบัติจริง นอกเหนือจากความรู้ ความเข้าใจ ที่ได้รับเพื่อประกอบการตัดสินใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมร่วม กันปฏิบัติ และนำไปสู่บทเรียนที่จะนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา เนื่องจากเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด ถ้าชุมชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวเอง การให้ความรู้ ความเข้าใจ หรือการดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์เพราะชุมชนจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญที่จะต้องนำความรู้ ความเข้าใจ ที่ได้นำไปร่วมกันปฏิบัติ

2.) ความตระหนักต่อการจัดการมูลฝอย

ตารางที่ 18 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักต่อการจัดการมูลฝอยกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ตัวแปร	Mean	S.D.	r_{xy}	p-value
การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การจัดการมูลฝอย	3.80	0.70	0.167	.005*
ความตระหนักต่อการจัดการมูลฝอย	4.05	0.49		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 18 แสดงการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักต่อการจัดการมูลฝอยกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r_{xy}) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายความว่าความตระหนักต่อการจัดการมูลฝอยกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวิจัย พบว่า ประชาชนตำบลดอนแก้วส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยประชาชนเข้าใจปัญหา สาเหตุของปัญหา และผลกระทบที่มีต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยใช้การวิเคราะห์ภาพรวมของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันให้ชุมชนร่วมกันคิด วิเคราะห์ ว่าชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่การเกิดความตระหนักและร่วมกันวางแผน ปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ซึ่งจะส่งผลให้การทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนที่ตามมาเกิดประโยชน์ โดยตำบลดอนแก้วจะมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและแกนนำชุมชน อาสาสมัครชุมชน ซึ่งเป็นกลไกในการผลักดันชุมชนอย่างต่อเนื่องได้ตระหนักรู้และตระหนักทำ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้มากกว่าการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ และในขณะเดียวกันมุ่งปรับวิถีคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development) เพื่อให้ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำและแกนนำชุมชน อาสาสมัครชุมชน สามารถที่จะเชื่อมโยงเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และพลังงาน เข้ากับวิถีชีวิตและเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการที่จะใช้เป็นข้อมูลหรือเครื่องมือในการที่จะให้แนวร่วมที่จะขยายผลต่อไปได้คิดวิเคราะห์และตัดสินใจที่จะ

เข้ามาสู่กระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ความตระหนักและจิตสำนึกของคนที่จะหันกลับมาคิดทบทวนถึงสถานการณ์ในอดีตและวิกฤตการณ์ในปัจจุบันเพื่อที่จะช่วยกันวางแผนและรักษาไว้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนก็มีปรากฏให้เห็นน้อยมาก เนื่องจากค่านิยมและวิถีคิดเปลี่ยนไปตามกระแสการบริโภคนิยม ซึ่งสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันดังกล่าวเป็นกระบวนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ เพียงอย่างเดียวซึ่งไม่เพียงพอที่จะทำให้คนหันกลับมาใส่ใจหรือความตระหนักที่จะคิดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจนถึงขั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะช่วยกันอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และรวมถึงการมีวิถีชีวิตที่เหมาะสมที่จะนำไปสู่การช่วยกันอนุรักษ์ ฉะนั้นการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน อาทิเช่น การอบรม การประชุม การสัมมนา การศึกษาดูงาน ฯลฯ เพื่อการขยายผลไม่ได้หมายถึงการอบรมเพื่อไปถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเพียงเท่านั้น การมีความรู้ความเข้าใจเพียงอย่างเดียวแต่ไม่ตระหนักก็ไม่เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งนี้การตระหนักจะมีทั้งการตระหนักรู้ และการตระหนักทำ ซึ่งในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่จะมีแต่การตระหนักรู้ แต่ไม่มีตระหนักทำ ซึ่งเป็นผลพวงก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามมา

3.) การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยในการวิจัยครั้งนี้จะพิจารณาจากการรับรู้ข่าวสารจากแหล่งข่าวสารที่ประชาชนได้รับเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย ดังผลที่จะนำเสนอต่อไปนี้

ตารางที่ 19 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข่าวสารจากวิทยุกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

การได้รับข่าวสาร จากวิทยุ	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้รับ	9 (3.16)	67 (23.51)	165 (57.89)	241 (84.56)
ได้รับ	2 (0.70)	16 (5.61)	26 (9.12)	44 (15.44)
รวม	11 (3.86)	83 (29.12)	191 (67.02)	285 (100.00)
$\chi^2 = 1.488$ $df = 2$ $p \text{ value} = .475$				

จากตารางที่ 19 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากวิทยุ และจากการทดสอบไคสแควร์ พบว่า การรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากวิทยุไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ตารางที่ 20 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่หรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

การได้รับข่าวสาร จากเจ้าหน้าที่/สมาชิกอบต.	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้รับ	9 (3.16)	70 (24.56)	166 (58.25)	245 (85.96)
ได้รับ	2 (0.70)	13 (4.56)	25 (8.77)	40 (14.04)
รวม	11 (3.86)	83 (29.12)	191 (67.02)	285 (100.00)
$\chi^2 = 0.481$ $df = 2$ $p \text{ value} = .786$				

จากตารางที่ 20 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการ
 มูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากเจ้าหน้าที่หรือ
 สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล และจากการทดสอบไคสแควร์ พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับ
 การจัดการมูลฝอยจากเจ้าหน้าที่หรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความสัมพันธ์กับการมี
 ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ตารางที่ 21 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์กับการมี
 ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

การได้รับข่าวสาร จากหนังสือพิมพ์	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้รับ	11 (3.86)	75 (26.32)	168 (58.95)	254 (89.12)
ได้รับ	- (-)	8 (2.81)	23 (8.07)	31 (10.88)
รวม	11 (3.86)	83 (29.12)	191 (67.02)	285 (100.00)

$$\chi^2 = 1.741 \quad df = 2 \quad p \text{ value} = .419$$

จากตารางที่ 21 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการ
 มูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากหนังสือพิมพ์
 และจากการทดสอบไคสแควร์ พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากหนังสือ
 พิมพ์ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ตารางที่ 22 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข่าวสารจากหอกระจายข่าวของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

การได้รับข่าวสาร จากหอกระจายข่าวของชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้รับ	10 (3.51)	66 (23.16)	154 (54.04)	230 (80.70)
ได้รับ	1 (0.35)	17 (5.96)	37 (12.98)	55 (19.30)
รวม	11 (3.86)	83 (29.12)	191 (67.02)	285 (100.00)

$\chi^2 = 0.811$ $df = 2$ $p \text{ value} = .667$

จากตารางที่ 22 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากหอกระจายข่าวของชุมชน และจากการทดสอบไคสแควร์ พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากหอกระจายข่าวของชุมชนไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ตารางที่ 23 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข่าวสารจากการเข้าร่วมประชุมหรืออบรมเรื่องสิ่งแวดล้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

การได้รับข่าวสาร จากการเข้าร่วมประชุม/อบรม	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้รับ	11 (3.86)	77 (27.02)	179 (62.81)	267 (93.68)
ได้รับ	- (-)	6 (2.11)	12 (4.21)	18 (6.32)
รวม	11 (3.86)	83 (29.12)	191 (67.02)	285 (100.00)

$\chi^2 = 0.859$ $df = 2$ $p \text{ value} = .651$

จากตารางที่ 23 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการ
มูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากการเข้าร่วม
ประชุมหรืออบรมเรื่องสิ่งแวดล้อม และจากการทดสอบไคสแควร์ พบว่า การได้รับข่าวสาร
เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากการเข้าร่วมประชุมหรืออบรมเรื่องสิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับ
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ตารางที่ 24 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์กับการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

การได้รับข่าวสาร จากโทรทัศน์	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้รับ	5 (1.75)	48 (16.84)	121 (42.46)	174 (61.05)
ได้รับ	6 (2.11)	35 (12.28)	70 (24.56)	111 (38.95)
รวม	11 (3.86)	83 (29.12)	191 (67.02)	285 (100.00)

$\chi^2 = 1.912$ $df = 2$ $p \text{ value} = .384$

จากตารางที่ 24 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการ
มูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากโทรทัศน์ และ
จากการทดสอบไคสแควร์ พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากโทรทัศน์ไม่มี
ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ตารางที่ 25 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข่าวสารจากเอกสารเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

การได้รับข่าวสาร จากเอกสารเผยแพร่/ประชาสัมพันธ์ของ อบต.	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้รับ	10 (3.51)	69 (24.21)	143 (50.18)	222 (77.89)
ได้รับ	1 (0.35)	14 (4.91)	48 (16.84)	63 (22.11)
รวม	11 (3.86)	83 (29.12)	191 (67.02)	285 (100.00)

$\chi^2 = 3.420$ $df = 2$ $p \text{ value} = .181$

จากตารางที่ 25 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากเอกสารเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล และจากการทดสอบไคสแควร์ พบว่าการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากเอกสารเผยแพร่หรือประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ตารางที่ 26 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่รัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

การได้รับข่าวสาร จากเจ้าหน้าที่รัฐ	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้รับ	11 (3.86)	79 (27.72)	188 (65.96)	278 (97.54)
ได้รับ	- (-)	4 (1.40)	3 (1.05)	7 (2.46)
รวม	11 (3.86)	83 (29.12)	191 (67.02)	285 (100.00)
$\chi^2 = 2.837$ $df = 2$ $p \text{ value} = .242$				

จากตารางที่ 26 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากเจ้าหน้าที่รัฐ และจากการทดสอบไคสแควร์ พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากเจ้าหน้าที่รัฐไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ตารางที่ 27 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข่าวสารจากการเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมของชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

การได้รับข่าวสาร จากการเข้าร่วมโครงการ /กิจกรรมของชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้รับ	11 (3.86)	74 (25.96)	141 (49.47)	226 (79.30)
ได้รับ	- (-)	9 (3.16)	50 (17.54)	59 (20.70)
รวม	11 (3.86)	83 (29.12)	191 (67.02)	285 (100.00)

$\chi^2 = 11.275$ $df = 2$ $p \text{ value} = .004^*$

จากตารางที่ 27 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของชุมชน และจากการทดสอบไคสแควร์ พบว่า การรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากการเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved

ตารางที่ 28 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้านกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

การได้รับข่าวสาร จากเพื่อนบ้าน	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้รับ	10 (3.51)	78 (27.37)	188 (65.96)	276 (96.84)
ได้รับ	1 (0.35)	5 (1.75)	3 (1.05)	9 (3.16)
รวม	11 (3.86)	83 (29.12)	191 (67.02)	285 (100.00)

$\chi^2 = 5.069$ $df = 2$ $p \text{ value} = .079$

จากตารางที่ 28 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากเพื่อนบ้าน และจากการทดสอบไคสแควร์ พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากเพื่อนบ้านไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน

ตารางที่ 29 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับข่าวสารจากนิตยสาร วารสารกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

การได้รับข่าวสาร จากนิตยสาร วารสาร	ระดับการมีส่วนร่วม			รวม
	น้อย	ปานกลาง	มาก	
ไม่ได้รับ	11 (3.86)	79 (27.72)	190 (66.67)	280 (98.25)
ได้รับ	- -	4 (1.40)	1 (0.35)	5 (1.75)
รวม	11 (3.86)	83 (29.12)	191 (67.02)	285 (100.00)

$\chi^2 = 6.399$ $df = 2$ $p \text{ value} = .041^*$

จากตารางที่ 29 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และไม่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากนิตยสาร วารสาร และจากการทดสอบโคสแควร์ พบว่า การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากนิตยสาร วารสารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปจากตารางที่ 19 – 29 จะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของชุมชนในระดับมาก และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยจากแหล่งข่าวสารดังกล่าวข้างต้น แหล่งที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน ได้แก่ การเข้าร่วมโครงการ/กิจกรรมของชุมชน และ นิตยสาร วารสาร ทั้งนี้ แหล่ง ข่าวสารแต่ละแหล่งมีความสามารถในการผลิตข่าวสาร สื่อ เครื่องมือ ที่จะเข้าครอบคลุมถึงกลุ่มเป้าหมายที่ต่างกัน จึงทำให้ประชาชนแต่ละกลุ่มสามารถเลือกที่จะรับข่าวสารในเรื่องที่ตนเองมีความสนใจและปฏิเสธที่จะรับข่าวสารได้ในเวลาเดียวกัน และในช่วงเวลาที่กลุ่มแต่ละกลุ่มจะรับก็แตกต่างกันไป ดังนั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมและเป็นบ่อเกิดของความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนัก อีกทั้งสามารถที่จะเปลี่ยนทัศนคติซึ่งส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลได้